

Täysistunto

Torstai 16.4.2020 klo 17.16—20.20

Täysistunto alkoi klo 17.16. Täysistunto päättyi klo 20.20.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Juho Eerola (17.16—18.00), puhemies Matti Vanhanen (18.00—19.55) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (19.55—20.20).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Nimenhuudon sijasta merkittiin läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 33/2020 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 4/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana tässä on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 4/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Edustaja Viitanen.

Keskustelu

17.16 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Hämmennyin, kun en nähnyt tuota puheenvuoropyyntöjärjestystä.

Todellakin tässä on kysymys nyt sitten esityksestä, jolla tuetaan maksuvaikeuksiin joutuneita yrityksiä. Tässä nimenomaisessa lakiesityksessä maksujärjestelyissä verojen suhteen mukana olevien yritysten viivekorkoa laskettaisiin väliaikaisesti 7 prosentista 4 prosenttiin. Tämä viivästyskoron laskeminen luonnollisesti edellyttää sitä, että verolle on haettu ja myönnetty maksujärjestely. Tämä esitys on määräaikainen: se on maaliskuun alusta lähtien, ja nämä järjestelyt ulotetaan sitten elokuun loppuun asti.

Samalla kun tämä laki eduskunnassa alentaa viivekorkoa, niin samalla Verohallinto on itsenäisesti tehnyt myös tiettyjä maksujärjestelyyn liittyviä joustoja, jotka ovat tarpeen ja hyviä. Maksueriä voidaan maksaa nykyistä myöhemmin pidennetyssä aikataulussa. Esi-merkiksi sitten tämän järjestelyn piiriin on helpompi ottaa myös lisää erääntyneitä veroja nykyisten lisäksi.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Kaiken kaikkiaan vaikutuksia tuloarvioihin tällä on noin 700 miljoonaa, reilukin, mutta tietenkin näitä arvioita on varsin vaikeaa tehdä. Tämän esityksen myötä niitä on tämän verran arvioitu olevan. Kuntaveron puolella nämä vaikutukset olisivat siitä summasta 550 miljoonaa, eli merkittävä vaikutus kuntapuolella tällä olisi. Tärkeää on tietenkin huomata, että toisessa esityksessä, joka on yksimielisesti hallintovaliokunnassa hyväksytty ja joka on täällä seuraavaksi keskustelussa, nämä verotulomenetykset myös sitten kompensoidaan kunnille.

Asiantuntijakuulemisessa kaikkiaan tätä esitystä on pidetty ymmärrettävästi hyvinkin tarpeellisenä näissä olosuhteissa ja tietenkin tätä on puollettu. Mutta sitten on herännyt keskustelua siitä, onko tämä koron taso, joka tässä esitetään neljäksi, juuri se oikea taso. Onko se neljä, pitäisikö sen olla kolme ja puoli, kaksi, yksi, nolla — mikä olisi oikea? Tietenkin tämän määrittäminen tässä vaiheessa on hieman hankalaa varsinkin, kun tämä laki on aika nopealla aikavälillä ja nopeasti valmisteltu. Sitä ovat valmistelijat tehneet nopeasti, ja myös eduskunta on käsitellyt tämän hyvinkin kiireellisesti, jotta saamme näitä tärkeitä esityksiä täällä hyväksyttyä, se on kaikkien etu. Niinpä olemme jonkin verran sitten tässä miehtinnössä pohtineet tätä asiaa, nimenomaisesti muun muassa juuri tämän koron suuruuden vuoksi.

Me siis esitämme valtiovarainvaliokuntana, että esitys hyväksytään toki ilman muuta, mutta esitämme siihen lausumaa, joka sitten pohtii hieman tätä tarvittavaa tulevaisuutta.

Kaiken kaikkiaan toteamme tästä korosta, että se tulee asettaa sellaiselle tasolle, että ensinnäkin tietenkin maksukyvytön yritys saa helpotusta tilanteeseensa, ja toisaalta sen täytyy olla sellaisella tasolla, että yritys, joka on maksukykyinen, jolla ei ole vaikeuksia, maksaa veronsa normaalissa ajassa, ja tällä tietenkin turvataan sitten verotulokertymää tässä ja nyt myös valtiolle ja kuntien päähän, mikä on tietenkin tärkeää. On hyvin tärkeää myös se, että poikkeuksellisissa olosuhteissa kun tuemme maksuvaikeuksiin joutuneita yrityksiä, voimme tukea juuri niitä, jotka sitä tukea nimenomaisesti eniten tarvitsevat.

Juuri sen vuoksi, että tämä on herättänyt kysymyksiä siitä, mikä on sitten lopulta se oikea koron taso, tulisiko sen tulevaisuudessa olla matalampi ja näin, valiokunta esittää lausumaa, jossa velvoitamme, että tätä asiaa hallituksen tulee seurata. Sen on seurattava juuri tätä koron oikeellisuutta — voisiko se olla alempi, tähän valiokunta viittaa — ja toisaalta se voi seurata myös sen kaltaisia asioita, kuten tulisiko maksujärjestelyn soveltamisaikaa pidentää. Eli se on hyvin tärkeää arvioida. Voimassaoloaikaa voi olla tarvetta myös jatkossa saada pidemmäksi. Myös sitä tulisi arvioida, voidaanko korosta kokonaan vapauttamista helpottaa nykyisestä. Nimittäin nykyään on olemassa säännös, jonka mukaan jo voidaan tietyistä perustelluista erityisistä painavista syistä määrätä tämä korko nollassi. Tähän asti Verohallinto on tulkinnut tätä hyvin tiukasti eli aika poikkeuksellisia ovat olleet ne olosuhteet, joilla korko on määritelty nollassi, mutta se on periaatteessa mahdollista. Halusimme valiokuntana kiinnittää huomiota siihen, että jos tarve on, niin voisiko tätä tulkintaa nollassi korosta ja siitä, millaisessa tilanteessa sen tulisi olla nolla, väljentää nykyisestä näissä poikkeusolosuhteissa. Myös tältä osin lähetämme terveisiä jatkoon hallitukselle, jotta tätäkin asiaa kaiken kaikkiaan selvitetäisiin.

On hivenen vaikeaa verojaostossa, totesimme tässä ja nyt, todellakin tehdä sitä arviota, mikä on oikea koron taso ja kuinka paljon tulee tulevaisuudessa tarvetta näille järjestelyille, kuinka paljon ne vaikuttavat verokertymiin. Mutta totesimme myös sen tärkeän asian, että hyvin lyhyessä ajassa tulemme saamaan lisää tärkeää tietoa tämän arvioimiseksi. Nimittäin juuri nyt tiistaina 14.4. on tullut yksi verojen eräntymisen päivämäärä, eli helmi-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

kuun alvit, arvonlisäverot, ja maaliskuun työnantajasuoritusten ennakonpidätykset ovat tulleet maksuun. Varmasti hyvin pian näemme, kuinka paljon tässä tilanteessa nyt sitten haetaan mukaan näihin maksujärjestelyihin. Seuraava kohta, milloin tulemme saamaan lisää tietoa asiasta, tulee olemaan kolmen viikon kuluttua, jolloin sitten, jos ei ole järjestelyihin haettu mutta verot ovat maksamatta, Verohallinto lähettää maksumuistutuksia, jolloin varmasti tulee se hetki, jolloin sitten jälleen mahdollisesti näihin maksujärjestelyihin hakeudutaan. Näin ollen saamme taas tulevina viikkoina lisää tietoa siitä, keitä tämä tulee koskemaan, kuinka paljon yrityksiä tähän tulee mukaan, ja kaikki tämä arvio on sitten pohjana varmasti sille, kun hallitus tilannetta seuraa ja miettii, palaako se sitten näihin toimiin, mitä valiokunta ponnessaan kyllä edellyttää arvioitavan.

Eli tältä pohjalta, puhemies, näin esitämme. Totean vielä tähän, että kiinnitämme huomiota tässä omassa mietinnössämme myös sitten tähän, että toisaalta tällä on iso merkitys myös verokertymiin muun muassa kunnissa tässä ja nyt. Jollakin tavalla on myös huolehdittava siitä, että esitetty koron taso on suhteessa siihen, miten samaan aikaan saamme tarpeellisen tuen yrityksille, tukea tarvitseville yrityksille, mutta turvaamme myös verotulokertymiä, joilla palveluja tuotetaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Essayah. — Nyt toimii tuo paneelikin.

17.25 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Aivan kuten valtiovarain verojaoston puheenjohtaja, edustaja Viitanen tuossa totesi, niin kiitokset siitä, että valiokunnassa hyvin nopeasti tämä asia pystyttiin viemään eteenpäin ja pääsiäisviikonlopun aikana saimme sitten tarvittavat lausunnot, mitä tarvittiin, ja valiokuntaneuvoksetkin venyivät, että saatiin tätä asiaa vietyä nopsasti tänne suureen saliin, jotta pystytään sitten — kun tiedetään, että näitä erääntyviä verovelkoja yrityksillä on — tuomaan tämä helpotus näitten korkojen suhteen.

Aivan niin kuin edustaja Viitanen totesi, valiokunnassa käytiin keskustelua siitä, mikä sitten loppujen lopuksi on oikea koron määrä. Aineistossa, mitä meille tuotiin esille näissä asiantuntijalausunnoissa, hyvin monesti viitattiin siihen, että tämä on tällainen määräaikainen lainsäädäntö ja yritykset, jotka ovat tässä tilanteessa, varmastikin tarvitsisivat mahdollisimman suuren tuen selvittääkseen tästä hankalasta tilanteesta. Siinä mielessä kristillisdemokraatit ja kokoomus päätyivät esittämään sitä, että tältä lyhyeltä ajanjaksolta, jolloinkin tätä maksamista lykätään, perittäisiin ainoastaan viitekorko, joka on siis tällä hetkellä 0 prosenttia. Kun katsotaan, mitä kansainvälisesti yritysten tilanteen helpottamiseksi on tehty, huomataan se, että koron perimisestä on luovuttu määräajaisesti kokonaan muun muassa Hollannissa, Isossa-Britanniassa, Irlannissa, Sveitsissä, Kreikassa ja Kyproksella, ja Ruotsissakin asiaa on pohdittu. Valtiovarainministeriön selvityksestä ei käynyt ilmi, miksi juuri 4 prosenttia nyt olisi se erityisen hyvä koron määrä, aivan niin kuin jaoston puheenjohtaja tuossa totesi, ja siinä mielessä, kun tällaisia perusteita ei löytynyt erityisesti tälle 4 prosentin korkotasolle, katsoimme, että tässä tilanteessa yritysten tukeminen on ennen kaikkea tärkein signaali, ja siksi todellakin haluamme esittää tätä vastalauseen 2 mukaista viitekoron tasoa.

Toki tässä on huomioitava se, paljonko näitä lykkäyksiä ylipäättänsä nyt haetaan, mikä on sitten tämä ikään kuin saamatta jäävä korkotaso. Tästä on esitetty vain niin sanotusti parhaita arvauksia. Meillä ei tällä hetkellä pysty olemaan sellaista dataa, josta voisimme sanoa, että esimerkiksi ne aineistossa esitetyt mahdolliset saamattomat korkomäärät olisivat juuri oikeita, mutta tietysti jostakin näitä arvioita on lähdettävä tekemään.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Ylipäättänsä haluaisin huomauttaa tässä yhteydessä, että monet yritykset kyllä varmasti pystyvät, jos ovat hoitaneet asiansa tähän mennessä hyvin, saamaan ihan markkinoiltakin noin 2 prosentin, alle 2 prosentin korolla lainaa, ja toki tässä paketissa, mitä tällä hetkellä yrityksille on muutoin tuotu, on monia erilaisia tapoja tukea. Sieltä löytyy Finnveran takaa-mia lainoja, sieltä löytyy erilaisia yritystukia ja sitten myöskin yksinyrittäjille suoraa tukea kuntien kautta. Voisi sanoa, että nämä keinot ovat tällä hetkellä monet, niin kuin pitääkin olla. Jos yritys päätyy hakemaan tätä verojen lykkäystä ja sitä kautta ikään kuin helpotusta siihen kassatilanteeseen, tätä puolta ehkä erityisesti se, että tämä on hyvin helppo tapa, tai näin meille ainakin on vakuutettu, ja toivomme, että Verohallinnossa byrokratia on nyt hyvin alhaalla ja että on mahdollisuus suurin piirtein puhelinsoitolla saada tämä asia järjesty-mään. Tietysti jos ajatellaan, että pankeissa pitää tehdä erilaisia selvityksiä, täyttää kaavak-keita ja niistä helposti kertyy sitten monenlaisia kuluja, niin siinä mielessä tietysti voi aja-tella, että tämä verottajan perimä 4 prosenttia tässä tilanteessa olisi ikään kuin kustannus-ten korvausta tästä, mutta meidän mielestämme kuitenkin se signaali yrityksille on nyt kaikkein tärkeintä ja siinä mielessä lykkäämisestä perittävä korko tulisi laskea viitekoron tasoon.

Kun edustaja Viitanen mainitsi, että on olemassa tämä veronkantolain 43 §:n 3 moment-ti, jossa on mahdollista erittäin painavista syistä päätyä myös siihen, että korkoa ei peritä, niin sitten kun Verohallinnolta pyysimme lisäselvityksiä, kävi ilmi, että tätä tosiaankin on tähän mennessä käytetty hyvin nuukasti yksityishenkilöihin, ja siinä mielessä voisi todeta, että tämä tuskin on se tapa, millä Verohallinto on tässä tilanteessa lähdessä liikentee-seen. Toki siinä tietysti tultaisiin sitten siihen vaikeaan arvioon, miksi yhden yrityksen kohdalla päädyttäisiin siihen, että korkoa ei peritä, ja toisen yrityksen kohdalla siihen, että korkoa peritään, joten senkin takia voi sanoa, että tämä kokoomuksen ja kristillisdemo-kraattien vastalause on selkeä: se on kaikille sama, ja toivomme, että nollaviitekorolla tällä hetkellä tässä tilanteessa meneteltäisiin. Tämä olisi tosiaankin kädenojennus nyt vaikeuk-sissa oleville yrityksille riippumatta siitä, millä toimialalla ne toimivat ja mistä taustasta ne tulevat.

Arvoisa puhemies! Todellakin valiokunnan mietinnön vastalause 2, ja ilmeisesti huo-menna yksityiskohtaisessa käsittelyssä käymme sitten nämä pykäläesitykset.

17.31 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Koronakriisi uhkaa kaataa terveitä yri-tyksiä ja hävittää pysyvästi työpaikkoja. Sen vuoksi on tärkeää, että yritysten maksuval-miutta tuetaan myös verotusmenettelyjen joustoilla.

Haluan tässä antaa hallitukselle kiitoksen siitä, että tämä esitys on tuotu eduskunnalle. Silloin kun lähetekeskustelua täällä tästä esityksestä käytiin, huomio kiinnittyi nimen-omaan tähän viive- ja viivästyskoron suuruuteen, ja puhuttiin myös nollaviitekoron mah-dollisuudesta. Nyt kun tätä valiokunnan mietintöä lukee läpi, tulen kyllä entistä vakuuttu-neemmaksi siitä, että kristillisdemokraattien ja kokoomuksen esitys tässä on oikea: ei ole esitetty mitään vakuuttavia perusteluja sen puolesta, minkä vuoksi juuri tuo 4 prosenttia olisi se oikea taso. Kun ottaa huomioon, että myös suuri joukko Euroopan maita on pääty-nyt siihen, että koron perimisestä on luovuttu määräaikaaisesti kokonaan, niin mielestäni se olisi paras ratkaisu myös täällä Suomen oloissa.

Eli kannatan vastalauseen muutosehdotuksia.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

17.33 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Tässä on kyse vain yhdestä palasta hallituksen suuressa paketissa, jossa helpotetaan monella tapaa yritysten vaikeaa tilannetta näissä poikkeusoloissa.

Tietysti heti ensimmäisenä on syytä kiinnittää huomiota siihen, että veronmaksuun kohdistuvat helpotukset eivät tietenkään auta niitä kaikista pahimmassa tilanteessa olevia yrityksiä, joiden toiminta on saattanut valitettavasti pysähtyä kokonaan koronan takia. Eli nyt puhutaan lähinnä niistä yrityksistä, jotka edelleen pystyvät jonkinlaista myyntiä harjoittamaan, jotka edelleen pystyvät jonkin verran palkkoja maksamaan. Eli tavallaan määritelmällisesti nyt ei puhuta niistä yrityksistä, joiden tilanne on kaikista vaikein. Siksi tällaiset veronmaksun helpotukset ovatkin vain osa tätä laajempaa pakettia yritysten tilanteen helpottamiseksi — toki valtavan tärkeä osa, koska tällä pyritään nyt ennaltaehkäisemään sitä, että useampi yritys ei joutuisikaan siihen tilanteeseen, että kaikki toiminta lakkaa koronan tähden.

Toivottavasti tämä auttaa esimerkiksi niitä ravintoloita, jotka ovat nyt siirtäneet myyntiään take away -toimintaan. Se on edelleen luonnollisesti myyntiä, josta on verot maksettava, mutta varmasti monella kohtaa jää huomattavasti suppeammaksi kuin millaista toiminta olisi, jos asiakkaat saisivat tulla ravintolaan sisälle asti.

Tässä valiokuntakin painottaa, että veronmaksuun on mahdollisuus hakea joustoja muutenkin kuin tällaisten poikkeusjärjestelyjen kautta. Valiokunta on painottanut, että Verohallinnon on syytä joustaa näissä olosuhteissa, ja tätä myös muun muassa työ- ja elinkeinoministeriö omassa lausunnossaan valiokunnalle esitti.

Täällä aiemmin puhuttiin tästä veronkantolain 43 §:n 3 momentista, jonka mukaan poikkeuksellisesti voidaan jopa sallia nollakorko yritykselle, jos voidaan todeta, että todella mahdollisuuksia maksaa veroja takaisin korollisesti ei ole mutta jos korko olisi nolla, niin sitten maksaminen onnistuisi. Mietinnössä painotetaan, että tätä mahdollisuutta olisi nyt tärkeä mahdollisimman joustavasti soveltaa yrityksiin.

Kuitenkin tällaisena laajempana, joustavampana järjestelynä esitetään verojärjestelyjen koron alentamista 7 prosentista 4 prosenttiin. Jo pelkästään tämä on aiheuttanut huolia niissä tahoissa, jotka ovat täysin riippuvaisia verotuloista ja myös työnantajamaksujen kautta tulevista tuloista. Nähdäkseni painava oli esimerkiksi kaikkia Suomen kuntia edustavan Kuntaliiton lausunto, jossa nostettiin esiin, että jo pelkästään tämä alennus saattaa monen kunnan kohdalla johtaa aivan merkittäviin verotulojen menetyksiin.

Siksi valiokunta painottaakin, että on tärkeää, että nämä menetykset kompensoidaan oikea-aikaisesti ja kattavasti. Totta kai tämä on asia, mitä on vaikea ennakoida, ja kun on vaikea ennakoida, on vaikea kompensoida oikea-aikaisesti, minkä tähden onkin tärkeää, että nyt kerätään tietoa siitä, miten tämän muutoksen vaikutukset etenevät, miten tämä vaikuttaa yrityksiin, millaiset yritykset tätä ylipäättään käyttävät, miten vaikutukset jakautuvat eri puolilla Suomea ja miten tämä sitten lopulta vaikuttaa kuntien verotuloihin. Sitten voidaan pohtia, pitääkö tehdä vielä joitain lisähelpotuksia, ja voidaan paremmin arvioida, miten näiden lisähelpotusten vaikutukset parhaiten kunnille kompensoitaisiin. Kunnat ovat jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa, ja nähdäkseni olisi aika vastuutonta nyt lähteä äkkiseltään syömään kuntien talouspohjaa vielä enemmän tavalla, jolla on välittömiä vaikutuksia kuntiin ilman, että meillä on mitään kunnan tietopohjaa siitä, miten näitä vaikutuksia pitäisi kunnille kompensoida.

Arvioitahan meillä toki on. Jos maksujärjestelymenettelyn piiriin tulisi esimerkiksi 10 prosenttia veroista, niin tämän vuoden verokertymät alenisivat yhteensä 1,4 miljardilla eu-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

rolla ja kunnat menettäisivät 552 miljoonaa euroa verotuloja. Tämä siis vain, jos 10 prosenttia verotuloista menisi tällaisen järjestelyn piiriin. Nythän me emme voi tietää, kuinka suuri osa verotuloista menisi tällaisen järjestelyn piiriin. Tästä ovat yrittäjät ja elinkeinoelämä keränneet jo alustavaa kyselytietoa, ja sen ennakkoinnin perusteella etenkin pienemmät yritykset haluaisivat tätä mahdollisuutta hyödyntää. Tämä on syytä huomioida, kun pohditaan, millainen korko on kohtuullinen. Kaikista vakavarammimmat, parhaan luottoluokituksen omaavat yritykset voivat saada markkinoilta huomattavasti edullisempaa rahoitusta kuin 4 prosentin korollista rahoitusta, mutta ne yritykset, jotka tätä todennäköisimmin hyödyntäisivät, eivät kyllä kovin edullisen velan piiriin valitettavasti pääse.

Siksi onkin nyt entistä tärkeämpää todella tarkkailla, mitkä yritykset tätä käyttävät ja miten tämä korko niihin yrityksiin vaikuttaa ja tarvitseeko jatkossa tehdä jotain erityyppisiä toimenpiteitä ja erityyppisiä helpotuksia, ja sitten varmistaa, että ne vaikutukset saadaan kunnille kunnolla kompensoitua. Jos vaikutuksia ei kunnille kompensoida, huolena on, että joissain yksittäisissä kunnissa voidaan joutua aika äärimmäisen tilanteen eteen talouskriisin kanssa.

Sen takia nähdäkseni hallituksen esitys on nimenomaan perusteltu, koska huoli etenkin kuntien taloustilanteesta on vakava ja syvä. Suosittelenkin jokaiselle edustajalle sen Kuntaliiton lausunnon lukemista. Siinä oli varsin painavaa ja huolestuttavaa asiaa jo pelkästään tämän esityksen vaikutuksista kuntiin. Joten tätä laajempiin toimiin en kyllä äkkiselään ilman tarkempia tietoja ryhtyisi.

17.38 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Me tiedämme sen, että koronavirus on aiheuttanut ennen kaikkea terveydellisen kriisin, mutta päivä päivältä meillä on kässissämme myös yhä laajempi taloudellinen kriisi. Sen takia tarvitaan laajamittaisia toimia, erilaisia toimia, jotka myös täydentävät toisiaan, jotta näitä pikaisen talouskriisin vaikutuksia pystytään helpottamaan ja jotta voimme myös varmistaa sen, että terveet yritykset eivät tämän kriisin myötä kaadu. Sen takia tämä hallituksen eduskuntaan tuoma esitys, jonka valtiovarainvaliokunta ja verojaosto ovat käsitelleet, yritysten maksujärjestelyihin menevien verojen koron osalta on yksi tärkeä toimi näiden muiden toimien lisäksi.

Täällä on käyty hyvää keskustelua siitä, mille tasolle tässä tilanteessa tuo korko tulisi asettaa. Itse näen asian niin, että koska kyseessä on täysin ennakoimaton šokki meidän talouteemme, johon yksikään yritys ei ole pystynyt varautumaan ennalta, niin on kaikki perusteet myös sille, että tässä tilanteessa määräaikaaisesti näistä maksujärjestelyistä ei perittäisi korkoa ollenkaan. Näin ollen kokoomus ja kristillisdemokraatit ovat laatineet mietintöön erittäin hyvän vastalauseen, jossa esitetään, että viivekorko ja viivästyskorko vastaisivat määräajan korkolain mukaista viitekorkoa, joka on tällä hetkellä siis nolla.

Ymmärrän myös toisaalta ne näkemykset, mitkä liittyvät tähän esitykseen, joissa myös pyritään huolehtimaan siitä, että yrityksiä ei liian heppoisin perustein hakeudu näiden maksujärjestelyiden piiriin, minkä takia ehkä sitten taas korkoa on ollut aikaisemmin perusteltua periä. Mutta kuten totesin, kun tällä hetkellä kyse on erittäin vakavasta, nopeasti esiin tulleesta akuutista kriisistä, kaikki keinot, millä me voimme auttaa yritysten tilannetta, täytyy käyttää hyväksi. Tässä tilanteessa näkisin niin, että hallinnollisesti olisi kaikkein helpointa ja perustelluinta, että korkoa ei perittäisi ollenkaan, jotta sitten yritykset pystyvät helposti ja nopeasti järjestelemään veronmaksuaan eteenpäin, jotta myös turvataan sitten näiden yritysten kassavarantojen riittävyys ja varmistetaan se, että nämä yritykset pärjäävät myös tämän pahimman kriisin yli.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Mitä tulee sitten taas kuntien tilanteeseen, se on relevantti, hyvä huomio, tarpeellinen huomio, mutta valtiolla on käytettävissään kyllä myös keinoja, millä tätä tilapäistä kuntien verotulojen menetystä voidaan sitten kompensoida ja kattaa. Aikaisemminkin on käytetty näitä mekanismeja, joilla esimerkiksi valtionosuuksia on maksatettu aikaisemmin tiettyinä vuonna ja sitten taas vastaavasti niitä on maksettu seuraavana vuonna vähemmän. Uskon, että valtiovarainministeriö löytäisi kyllä hyvän mekanismin, jolla tässä tilanteessa nyt, jos moni yritys hakee tähän maksujärjestelyyn mukaan ja veronmaksua lykätään, mikä myös sitten edelleen vaikuttaa siihen, että monien kuntien verotulot pienenevät, taas vastaavasti näille kunnille, kaupungeille voidaan kattaa se verotulojen menetys tilapäisesti. Uskon, että siihen on löydettävissä kyllä oikeinkin hyvä ratkaisu siltä osin.

Herra puhemies! Tämän pitemmittä puheita, kokoomuksen ja kristillisdemokraattien tekemä vastalause on erinomainen. Se on täysin perusteltu, ja sitä on helppoa kannattaa. Toivon, että hallituksen riveissäkin sen sijaan, että puhutaan aina siitä, että seurataan ja valvotaan ja pohditaan, ymmärrettäisiin se, että hätä on käsillä nyt. Ja sen sijaan, että tehdään lausumaa siitä, että tätä muutosta nyt seurataan, olisi ollut täysin perusteltua hoitaa tämä asia kerralla kuntoon, jotta sitten yrityksillä olisi käytössä yksi tärkeä tukielementti, jolla heidän tilannettaan voidaan helpottaa, koska kyllä ne viestit, mitä tällä hetkellä itselleni tulee yrityskentästä, ovat erittäin vakavia. Siellä on suuri huoli monella yrityksellä. Ilman että tämä talo tekee vaikuttavia, laajamittaisia toimia yritysten tilanteen helpottamiseksi, meillä on edessä konkurssiaalto, eivätkä nämä yritykset tietenkään maksa sitten enää sen jälkeen veroja, jos toiminta tulee päättymään. Eli tässäkin olisi hyvä katsoa nyt kyllä aika paljon pidemmälle eikä pelkästään pohtia sitä, mikä on valtion verotulojen vaikutus tällä hetkellä, vaan katsoa useamman vuoden sihdillä.

17.44 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Poliitikassa on tietysti hyvä osata erottaa pienet ja suuret asiat, ja se merkittävin asiansahan on se, että yrityksille nyt on jo kahdessa ensimmäisessä lisäbudjetissa luvattu 1,45 miljardia euroa suorina tukina annettavia avustuksia, ja ne ovat tällä hetkellä haussa. Todennäköisesti näitä suoria tukia joudutaan vielä lisääkin antamaan.

Sitten jos verotuksesta puhutaan, se merkittävin asia on se, että Verohallinto lain suomissa rajoissa nyt alentaa tuloverotuksen ennakoita ilman erillistä selvitystä. Verohallinto hyväksyy tällä hetkellä vuoden 2020 ennakkoveron alentamista tai ennakkoveron eräkuukauden muuttamista koskevat hakemukset verovelvollisen oman ilmoituksen perusteella ilman välitilinpäätöstä tai muuta kirjallista selvitystä. Eli nyt huhtikuussa, ja jo maaliskuusakin, on voinut saada loppuvuoden tuloveroennakot pois ilman mitään sanktioseuraamuksia.

Tässä esityksessä, arvoisa puhemies, jota nyt käsittelemme, on kysymys jo maksettavaksi erääntyneelle verolle myönnettävästä maksujärjestelystä, siis aivan toisen tasoisesta asiasta kuin normaali veronmaksu. Maksujärjestelyhän voidaan veronkantolain mukaan myöntää, jos verovelvollisen veronmaksukyky on tilapäisesti alentunut elatusvelvollisuuden, työttömyyden, sairauden tai heikentyneen maksuvalmiuden taikka muun syyn vuoksi. Tämä maksujärjestelyhän tarkoittaa, ettei jo erääntynyttä veroa siirretä ulosottotoimen perittäväksi, vaan verolle vahvistetaan maksuohjelma, josta käyvät ilmi veronmaksuerät ja niiden uudet eräpäivät.

Koronaviruspandemiasta johtuvassa poikkeustilanteessa maksujärjestely edellyttää tämän esityksen mukaan vain, että verovelvollisella ei ole veroja ulosotossa ja että verovel-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

vollinen on antanut kaikki veroilmoitukset sekä tulorekisteriin annettavat palkkatietoilmoitukset ja työnantajan erillisilmoitukset. Tässä on säännös, että maksujärjestelyn mukainen ensimmäinen maksuerä on nykyisen yhden kuukauden sijaan vasta kolmen kuukauden päästä maksujärjestelyn hyväksymisestä, ja Verohallinto lisää maksujärjestelyyn automaattisesti kaikki toukokuun 2020 loppuun mennessä erääntyvät verot, joita ei ole maksettu eräpäivänä.

Korkoa tässä esitetään tässä vaiheessa alennettavaksi 7 prosentista 4 prosenttiin, ja mietinnössähän on todettu, että tätä ollaan valmiita tarkastelemaan jo ensi kuussa uudelleen, kun tarkemmin selviävät nämä koronaviruksen taloudelle asettamat puitteet. Se on kuitenkin selvää, että tässä on kysymys merkittävästi myös esimerkiksi kuntien verotuloista. 0:aa prosenttiahan on mukava esittää — siinä on, ei nyt aivan astian makua, mutta melkoista populistin makua, kun se koskisi sitten kaikkia niitäkin, jotka eivät tarvitse tätä maksujärjestelyä. Eli kyllähän tietysti normaalisti yritykset maksavat veronsa, ja varsinkin kysymys on jo maksettavaksi erääntyneestä verosta, ja siinä mielessä tuo 0 prosenttia on varmasti mahdoton esitys. Mutta minusta on aivan perusteltua kyllä tarkastella uudelleen, voitaisiinko tätä alentaa tästä 4 prosentista alaspäin.

17.48 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on yksi niistä isoista ratkaisuksista tai osa näitä isoja ratkaisuja, joita Suomi on koronavirukseen liittyen nyt tehnyt, ja on hyvä ensin tarkastella tätä yleistilannetta. Meillä on kaksi vierekkäistä maata, Suomi ja Ruotsi, jotka ovat ottaneet tämän viruksen vähän eri tavalla vastaan. Suomi on voimakkaasti rajoittanut, Ruotsi on ollut vähemmän rajoittava. Suomen ottama malli maksaa taloudellisesti paljon, Ruotsin ottama malli maksaa ihmiselämissä ainakin tässä vaiheessa selkeästi enemmän kuin Suomen omaksuma linja. Arvoisa puhemies, minä olen vahvasti hallituksen tukena tässä, että tämä Suomen linja on ollut oikea. Elämä on tärkeämpi kuin talous. Talous on nähtävä välineenä.

Tässä suhteessa me tiedämme, että yritykset ovat vaikeuksissa, ja on hienoa, että hallitus tulee näillä esityksillään vastaan. Tässä on nyt kysymys sitten verotukseen liittyvästä järjestelystä, jossa — kuten tässä aikaisemmin on kuvattu — erääntyneitä veroja ei panna ulosottoon vaan mahdollistetaan se, että ne viivästyvät ja niille asetetaan tietty korko. Tämähän on tilapäisjärjestely. Se on heti huomattava, että tämä on tilapäisjärjestely, ja tässä tapauksessa se menisi elokuun loppuun.

Yhdyn edustaja Kivirannan näkemykseen siinä, kun hän pohdiskeli vähän näissä vaihtoehtoesityksissä olleita prosenttilukuja. Perussuomalaiset ovat esittäneet, että kun hallituksen kanta on, että 7 prosentista voidaan tämä korko asettaa 4 prosenttiin, niin perussuomalaiset asettavat sen 3,5:een, ja kokoomus, ymmärsin, kristillisten kanssa on 0:n kannalla. Edustaja Kiviranta kysyi, että onko siinä astian makua. Minä kysyisin — kun seuraavana on edustaja Heinonen vielä puhumassakin kokoomuksen puolesta — että politikoidaanko tässä nyt politikoinnin vuoksi. Nämä ovat enää pientä viilausta. Me tiedämme, että nyt on väliaikaisratkaisusta kysymys. Jos tämä kriisi syvenee, etenee, me joudumme tähän palaamaan — se koskee sitä määräaikaa, ja näitä prosenttiosuuksiakin joudutaan sitten arvioimaan — mutta onko tässä nyt tarve vain sitten oppositiolla opponoida opponoinnin vuoksi eikä asian vuoksi? Vähän näyttäisi, tuntuisi siltä noin sormituntumalta, kun tätä asiaa tarkastelee. Soisi sitä — mistä pääministerikin täällä useampaan kertaan on vedonnut — että olisi hienoa, että me voisimme eduskunnassa toimia näissä asioissa yksimielisesti, kun ne on järkevällä tavalla hoidettu, [Timo Heinonen: Ei ole!] emmekä järjestää tarpeet-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

tomia äänestysnäytelmiä täällä ja siinä mielessä osoittaa ikään kuin erilinjaisuutta, vaikka tosiasiaissa ollaan samaa mieltä kuin hallituskin.

17.50 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Me olemme oppositiosta tarjonneet yhteistyön kättä, ja tietysti silloin tähän, edustaja Kiljunen, kuuluisi se, että yhdessä näitä asioita voitaisiin valmistella. Teidän yhteistyönne on nyt kovin pitkälti sitä, että te annatte ja sanotte, että tässä tämä on, ottakaa se sellaisena kuin te annatte. Arvoisa edustaja Kiljunen, valitettavasti tässä esityksessä on korjaamisen varaa, ja olisi kannattanut kuunnella oppositiota tässä [Kimmo Kiljunen: Parhaillaan kuunnellaan!] ja etsiä yhteinen ymmärrys siihen.

Verojaoston puheenjohtaja, edustaja Pia Viitanen totesi, että viivästyskoron laskeminen on vaikeaa. Edustaja Viitanen, se ei ole sitä. Huomenna vain äänestätte nollan puolesta kokoomuksen ja kristillisdemokraattien esityksen mukaisesti.

Hallitus esittää siis viivästys- ja viivekoron väliaikaista alentamista tässä esityksessä 7 prosentista 4 prosenttiin. Alennettu korko laskettaisiin siis 1.3. tänä vuonna tai sen jälkeen erääntyville veroille ja maksuille, joita koskeva hakemus on tehty viimeistään 31. elokuuta tänä vuonna.

Me esitämme kuitenkin kristillisdemokraattien kanssa vastalauseessamme, että veronmaksun lykkäämisestä perittävä korko tulisi laskea määrääjäksi 4 prosentin sijaan nollaan tämän poikkeuksellisen koronakriisin vuoksi.

Suomalaisten yritysten tilanne on erittäin tukala, ja tarvitaan hyvin erilaisia toimenpiteitä näiden yritysten auttamiseen. Me emme ole täällä eduskunnassa vain sen takia, että me lyömme jokaiseen paperiin leiman, että tämä oli nyt se ainoa oikea totuus, kun se, edustaja Kiljunen, ei sitä valitettavasti aina ole. Me olemme täällä sitä varten, että me esitämme näihin parannusehdotuksia ja korjausehdotuksia, ja sen takia me olemme yhtenä toisena toimenpiteenä esittäneet yrityksille alkuvuoden arvonlisäveron palautuksia. Se olisi nopea keino näiden teidän esittämienne varsin byrokraattisten, pitkiä jonotuksia ja viivästyksiä aiheuttavien hakemusten sijaan, ja se kannattaisi myös ottaa käyttöön.

Keskuskauppakamarihan viime kuun lopussa julkaisi kyselyn, ja siinä todettiin, että yli kolmannes suomalaisista yrityksistä katsoo konkurssin riskin kohonneen merkittävästi tämän nyt päällä olevan koronavirusepidemian vuoksi. Yritysten talousongelmat johtuvat nyt hyvin erilaisista syistä, mutta niihin lähes kaikissa tapauksissa on yhteneväenä tekijänä tämä koronakriisi. Eli lukuisat sellaiset yritykset, jotka olivat vielä tämän vuoden alussa ja tämän vuoden alkupuolella ihan hyvin pärjääviä ja menestyviä, ovat nyt poikkeuksellisen vaikeassa tilanteessa. Me emme kokoomuksessa voi katsoa sivusta toimettomina sitä, että nämä yritykset päästettäisiin tässä kriisissä konkurssiin. Niitä pitää auttaa erilaisilla keinoilla, ja ennen muuta tällaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa, kun ongelmat ovat sellaisia, joihin nämä yritykset eivät ole itse voineet vaikuttaa. Ne ovat ulkoa tulleita ongelmia tämän koronaviruksen kautta ja ne ovat laittaneet nämä yritykset poikkeuksellisen tukalaan tilanteeseen. Siksi me vaadimme tehokkaampia toimenpiteitä.

Hallitushan perustelelee tätä viivästyskoron laskua yritysten akuuteilla rahoitusvaikeuksilla, ja siitä nimenomaan tässä on kyse. Mutta kun edustaja Kiljunen kysyi, että onko tässä populismin makua, [Kimmo Kiljunen: Kyllä, kysyin vakavasti!] niin pitää kysyä nyt teiltä, arvoisa hallitus: kuinka huono yritysten tilanteen pitäisi olla, että tämä vasemmistohallitus olisi valmis laskemaan viivästyskoron nollaan? Ei tämän vaikeampaa tilannetta suomalai-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

sille yrityksille ole enää tulossa kuin tällä hetkellä on, ja nämä yritykset eivät voi enää odottaa.

Me pidämme kokoomuksessa tärkeänä, että yritysten maksuvalmiutta tuetaan korona-kriisin keskellä myös verotusmenettelyn tuntuvilla joustoilla. Sen takia me olemme kristillisdemokraattien kanssa yhdessä tehneet tähän parannusehdotuksen, mille me toivomme yhteistyön hengessä, hallitus—oppositio-rajat unohtaen, huomenna äänestyksessä tukea. Se olisi suomalaisille yrityksille ja suomalaisille työntekijöille reilu kädenojennus, että työpaikat säilyisivät tämän kriisin yli.

Tästä samasta syystä monissa muissakin maissa verojen maksupäivien lykkäämisen lisäksi myös viivästyskoron perimisestä on luovuttu kokonaan. Samanlaisia päätöksiä ovat tehneet Hollanti, Irlanti, Sveitsi, Kreikka, Iso-Britannia, Kypros ja niin pois päin. Ei tämä ole mikään ainutlaatuinen esitys, jonka me haluamme tuoda myös Suomen käyttöön. Me olemme tämän ihan hyvässä yhteistyön hengessä ojentaneet ja toivoneet, että se otettaisiin Suomessa myös käyttöön.

Isossa kuvassa meidän talouden toipuminen tulee riippumaan siitä, miten hyvässä kunnossa [Puhemies koputtaa] meidän yrityksemme tämän kriisin jälkeen ovat. Jos nämä yritykset ajautuvat nyt konkurssiin, meillä on edessä ensi syksynä poikkeuksellisen korkea työttömyys ja rajuja ongelmia perhetasolla. Sen takia me toivomme, että yhteistyön hengessä Sanna Marinin hallitus voisi kuunnella myös oppositiota näissä asioissa ja antaa tuen tälle erinomaiselle kokoomuksen ja kristillisdemokraattien tekemälle muutosesitykselle. Yrityksiä ei saa päästää kaatumaan verotuksen joustamattomuuden vuoksi.

17.57 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Täällä ovat verojaoston puheenjohtaja, edustaja Viitanen ja valtiovarainvaliokunnan varapuheenjohtaja, edustaja Kiviranta jo hyvin selostaneet mietinnön sisällöt ja siihen liittyvät jatkotyöedellytykset ja ponsilausuman myöskin.

Nyt on varmaan syytä todeta, että valtiovarainvaliokunta on hyvin nopeasti tämän asian käsitellyt ja pitää tärkeänä, että se saadaan käyttöön kentälle hyvin pian. [Pia Viitanen: Juuri näin!]

Tämä kaikkihan perustuu hyvin karkeaan arvioon, että vain 10 prosenttia yrityksistä käyttäisi tätä. Nyt jos sitä käyttää 20 prosenttia, niin tämä miljardimäärä, jota pitäisi esimerkiksi kompensoida veronsaajille ja erityisesti kunnille lykkäyksen ajalta, kaksinkertaistuisi saman tien. Ja miksei, hyvin on mahdollista, että se olisi 30 prosenttia, kolminkertaiset summat pitäisi järjestää. On hyvin mahdollista, että tämä summavaikutus on paljon isompi kuin mitä tässä esitetään arviona.

Erityisen tärkeää on sitten huomata se, että jos verrataan muihin maihin, niin kuin edustaja Heinonen äsken luetteli viisi kuusi maata, näissä maissa tyypillisesti ei ole käytössä työntekijöiden lomautusmahdollisuutta. Siellä tätä koronatukea on ohjattu suorana palkkatukena, ja näistä veron lykkäyksistähän valtaosa on työntekijöiden ennakonpidätyksiä ja työnantajamaksuja, jotka liittyvät maksettuun palkkasummaan. Meillä kun nopeutettiin lomautusta, tällaisia siirrettäviä summia ei ole. Meillä on ikään kuin valtaosa tästä massasta jo hoidettu, kun pystytään lomauttamaan, ja siirretään tämä yhteiskunnan tuki työttömyysturvan kautta maksettavaksi. Työnantajat vapautuvat suuresta osasta tämmöisestä menokuormastaan hyvin nopeasti eivätkä joudu keinotekoista työtä järjestämään tämän vaikean kriisin ajaksi. Tämä tuntuu kokoomukselta ja kristillisdemokraateilta kokonaan unohtuneen tässä polemiikissa.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Esimerkiksi yrittäjäjärjestöjen puolelta ja elinkeinoelämän järjestöjen puolelta oli kiittävä vastaanotto, kun tämä koko paketti ensimmäisen kerran julkistettiin. Veropuolen vastaanotto ei herättänyt juurikaan toiveita, että vielä enemmän pitäisi siirtää veroja tai korkoja valtion maksettavaksi. Tässä suhteessa tuo opposition politiikka ei näytä kovin kestävältä. Pitää ottaa huomioon se kokonaisuus niistä kaikista järjestelyistä, joilla yritysten tilanetta helpotetaan ja konkurssia vähennetään. Tämä suomalainen lomautusmahdollisuus on paljon tehokkaampi keino estää ja ehkäistä konkurssseja kuin mitä ovat nämä kokoomuksen esittämät pikkuviilaukset tuohon korkoprosenttiin.

18.00 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Omalta osaltani lyhyesti vain sen veran, että valtiovarainvaliokunnan mietintö kuvaa hyvin tämän tilanteen vakavuutta ja sitä, että ne yritykset, jotka ovat joutuneet veronmaksujen takia vaikeuksiin, saavat korkoalennusta siitä ja myös maksuaikaa. Nyt kun tässä aivan oikein valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä verojaoston puheenjohtaja esittelivät tämän asian syvän ytimen, niin ihmettelen sitä, että kun tässä mietinnössä ja perusteluissahan sanotaan aivan selvästi, että jos me ajaisimme tämän korkoprosentin nolleen, se johtaisi kuntien verotulossa todella järkyttäviin seurauksiin. Elikkä ei se tässä kannata. Nyt jos lähtee tekemään muka parannusta ja aiheuttaa vielä karmeamman vahingon, niin sekin kannattaa kertoa rehellisesti, jos meinaa sellaisen esityksen tehdä, niin kuin oppositio on tässä tapauksessa tehnyt.

Ja yksi asia vielä lopuksi: Nyt kun tämä koronavahinko on edessämme, niin siitähän emme ole nähneet vielä kuin vasta hyvin, hyvin pienen osan. Siitä, mitä siellä on tulossa, emme tiedä. Elikkä toivoisin nyt, että ihmiset keskittyisivät siihen, miten me selviämme pitkällä aikavälillä tästä kriisistä, ja siinä ei ole pienen kikkailun aika. Yhtä lailla voisi sanoa, kun tässä edustaja Heinonen puheenvuorossaan esitti toisten maiden verotuksesta pieniä knopitietoja, miten tässä on käynyt, että varoitaisiin kyllä sellaisesta menettelystä, koska kahden valtion verojärjestelmän vertaaminen varsinkin tässä tilanteessa — en pidä sitä kovin asiallisena, koska se hän johtaa siihen, että sieltähän voi poimia muiden maiden verotuksesta mieleisensä kohdan ja sillä perustella tässä valtiossa vaikka mitä tahansa. Toivoisin, että pysytään kuitenkin realismissa, koska tilanne on vakava.

18.02 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Äskeisessä esittelypuheenvuorossani todella unohdin mainita siinä lopussa sen, että tähän sisältyy kaksi vastalauseita, mutta se on nyt tullut tässä keskustelussa ilmi.

Edustaja Heinosen puheenvuorossa valitettavasti tällaisissa kriisiolosuhteissa olin havaitsevinani hänellä hieman sellaista ärhentelyä, joka välttämättä ei ole tarpeen, koska mielestäni kyllä siellä jaostossa ihan yhteisvoimin, hyvässä yhteishengessä niin hallitus kuin oppositiokin pohtivat avoimesti tätä asiaa, että mikä se oikea korkotaso mahdollisesti olisi. Kohtuullisesti kuitenkin mielestäni pystyimme perustelemaan sen, että tämä nollakorko olisi kyllä varsin uskalias tässä tilanteessa. Olemme kirjanneet todellakin tähän mietintöön juuri sen, että jos esimerkiksi puolet yrityksistä käyttäisi tätä mahdollisuutta, kun tämä tulisi houkuttelevaksi luotoksi, se olisi tässä ja nyt sitten kunnille kaksi ja puoli miljardia verotulonmenetyksiä. Jokainen ymmärtää, että tämä yhtälö on hyvin vaikea, kun samaan aikaan kannetaan huolta siitä, miten kunnissa hoidetaan vaikkapa ihmisten terveyttä näissä kriisiolosuhteissa. Nämä ovat aika vakavia, isoja asioita, joista pitäisi katsoa kokonaisuus.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Valiokunnan puheenjohtaja Koskinen äsken erittäin hyvin kuvasi, että yritystenkin tukemisessa, mikä on sinänsä hyvin tärkeää, on järkevää katsoa kokonaisuus: mitä ovat toimenpiteet veropuolella, mitä ovat suorat tuet, mitä ovat erilaiset varsinaiset yrityslainajärjestelyt. Tämän järjestelyn tarkoituksenahan ei ole toimia yrityslainajärjestelynä vaan auttaa tilapäisissä maksuvaikeuksissa olevia yrityksiä välttymään konkurssilta, ja mikäli siinä onnistumme, totta kai se on tulevaisuudessa kasvua ja säästöä ja sitä kautta tietenkin erittäin tärkeä asia. Kyllähän niin oli, että kun tämä esitys tuli ja kun tämä oli valiokunnan asiantuntijalausunnolla, niin pääsääntöisesti kuitenkin siinä sanottiin, että tämä esitys on hyvä ja tarpeellinen — ja sitten asetettiin se kysymys, että onko se korko oikeasti juuri 4 vai tulisiko sen olla alempi. No, valiokunnan enemmistö päätyi tähän, kuten todettiin, perussuomalaiset päätyivät hyvin lähelle eli 3,5:een, ja voin aika lailla yhtyä siihen ajatukseen, minkä varmasti edustaja Välimäki kohta kertoo tästä perussuomalaisten vastalauseesta, että tämän ehdotuksen tarkoitus ei ole tavallaan tukea kaikkia yrityksiä eikä valtion tehtävä ole tarjota kaikille riskitöntä, jopa korotonta lainaa, ja nämä varsinaiset yritysluotot ovat ihan toisessa yhteydessä käsiteltävä, ja tästä olemme hyvinkin paljon samalla linjalla.

Todellakin tämä lausuma, jonka jaostossa teimme ja valiokunnassa hyväksyimme, oli nimenomaisesti kyllä tehty yhteistyöhengessä, koska siinä me koko eduskuntana vaadimme ikään kuin hallitukselta jatkotoimia sen suhteen, että selvitetään nyt sitten, mikä voisi olla — emme me jaostona kykene tässä ja nyt, lyhyessä ajassa, käytännössä muutamissa päivissä selvittämään, mikä on tarkoituksenmukaisin korkotaso tässä tilanteessa. Se täytyy tehdä tiedon valossa ja varsinkin nyt, kun on niin otollinen ajankohta, puhemies, että seuraavan kolmen viikon aikana me tulemme saamaan merkittävällä tavalla lisää tietoa, kun näitä isoja veroeriä tulee maksuun, me saamme lisää tietoa, kuinka paljon sen myötä haetaan näitä järjestelyjä. Me tulemme siitä kolmen viikon päästä saamaan edelleen lisää tietoa, koska näistä maksamattomista veroista sitten lähetetään karhuja ja varmaan sen jälkeen haetaan taas lisää järjestelyihin. Me olemme paljon suuremman informaation varassa tulevan kuukauden aikana, ja esimerkiksi jo toukokuussa tehdään jo seuraavaa lisätalousarviota, missä on jo mahdollista palata tähän asiaan, jos silloin on tarpeellista.

Ei varmasti lähiaikoina tule se vaihe, että yritykset eivät tule tarvitsemaan tukea. Sitä tullaan valitettavasti tarvitsemaan pitkään, ja silloin, jotta rahaa riittäisi niin sanotusti kaikkeen, on tärkeää, että valtiokin katsoo sen kokonaisuuden, mitkä ovat ne kaikkein tehokkaimmat keinot tukea yrityskenttää myös pitemmällä aikavälillä ja tulevaisuudessa, ja siksi esimerkiksi tämän osalta voi olla hyvinkin mahdollista, että tarvitsemme tämän jatkajan sitten tämän maksujärjestelmän pituuden suhteen. Siksi tarvitsemme aikaa sen verran, että meille valmistellaan hallituksen toimesta näitä kokonaisuuksia, joita me eduskunnassa käymme läpi, hyväksymme mietintöjä, vaikutamme, lähetämme terveisiä, mutta me emme täällä voi sitä valmistelutyötä tehdä, ja siksi mielestäni tämä ponsi oli, puhemies, erityisen perusteltu.

Kiitos kaikille erittäin hyvästä yhteistyöstä. Me olemme saaneet todella joutuisasti ja nopeasti isoja kokonaisuuksia läpi, ja vilpittömästi kiitän siitä kaikkia eduskuntapuolueita ja myös hallitusta nopeasta esityksestä, jonka se antoi, ja kyllä täytyy hattua nostaa myös eduskunnan virkamieskunnalle, esimerkiksi valiokuntaneuvokselle, joka on tehnyt paljon, paljon työtä saadakseen nopeasti näitä asioita avuksemme eteenpäin.

18.07 Ville Vähämäki ps: Kunnioitettu puhemies! Niin, kyllä vahvistan tämän, mitä jaoston puheenjohtaja Viitanen sekä valiokunnan puheenjohtaja Koskinen tässä sanoivat, että

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

kyllä hyvässä hengessä jaostossa oppositio ja hallitus työskentelevät näinä hankalina aikoina ja koetetaan saada sieltä esityksiä sitä vauhtia läpi, että ne sitten myöskin meidän elinkeinoelämää auttavat. Tässä on yksi oikein hyvä ehdotus tullut hallitukselta. Tässä esityksessä tavallaan on kysymys kahdesta hyvästä: toisaalta siitä, miten pystytään auttamaan nämä yhtiöt yli tämän vaikean tilanteen, toisaalta siitä, miten pystytään pitämään kiinni siitä, että valtion tulopuoli on ennakoitavissa ja että kuntapuolen taloudesta pidetään kiinni. Tämähän hyödyttää sellaisia yhtiöitä, joilla vielä liiketoimintaa on, myynnit menevät eteenpäin ja alvit juoksevat, palkanmaksuvelvoitteet on edelleen.

No, nyt sitten, kun katsotaan tätä kokonaisuutta, meidän aina täytyy miettiä sitä, missä kontekstissa me olemme. Tehdään nopealla aikataululla päätöksiä. Koetetaan tehdä niin hyviä päätöksiä kuin vain pystytään, ja myöskin oppositiossa koetetaan esittää niin hyviä ajatuksia kuin vain pystytään. Minkä takia näin? Kun katsoo tätä kokonaisuutta, niin me olemme aika tyytyväisiä itse asiassa näihin toimenpiteisiin. Ne ovat oikeansuuntaisia, ja tukipolitiikkaa täytyy huomioida kokonaisuutena. Tämä on yksi palanen siinä. Ja kun sain, että olemme tyytyväisiä, niin itse asiassa myöskin opposition tekemistä ehdotuksista on hyvin iso osa, jos eivät jopa kaikki, nyt tullut jo toteutettua, ne toimenpide-ehdotukset, mitä on annettu joko julkisesti tai sitten vähäsen pöydän alta eteenpäin.

Tosiaan nämä ovat kokonaisuuksia. Meidän pitää tunnustaa se, että valtio ei ole pankki. Valtion tehtävä ei ole myöntää edullisia lainoja kaikille yhtiöille — ei todellakaan ole, me toteamme sen tässä vastalauseessa aika hyvin. Tämä hallituksen ehdotus on hyvä: mennään 7:stä 4:ään. Me vastalauseessa ehdotamme 3,5:tä sen takia, että siellä ovat nämä vähennysoikeudet. Sanotaanko näin, että ehkä olennaisempi osa tässä meidän vastalauseessamme on se, että me ehdotamme tämän voimassaoloajan pidennystä vuoden loppuun asti. Hallituksen ehdotuksessahan tämä päättyy 31.8., me esitämme sitä tosiaan vuoden loppuun asti eli neljän kuukauden pidennystä, mistä tullaankin sitten tähän edustaja Kiljusen esittämään puheeseen, minkä alkuosa alkoi hienosti elämän kunnioittamisesta ja loppuosaa meni tähän politikointiin. Eivät nämä ole politikointia, vaan nämä ovat tosiasiallisia ehdotuksia, mitkä olisivat myöskin toteuttamiskelpoisia, koska pidän kunnia-asiana esittää sellaisia ehdotuksia, jotka ovat toteuttamiskelpoisia, ja hallituksen esityksen valmistelu ja ne talouslaskelmat, mitkä siellä olivat, olisivat mahdollistaneet tämän 3,5:n, mutta ne eivät mahdollista tätä muitten oppositiopuolueitten esittämää nollaa.

Kuten tässä hyvässä hallituksen ehdotuksessa mainitaan, ja mietinnössä on tämä valiokunnan lausumaehdotus, tilannettahan pystytään katsomaan sitten myöhemmässä vaiheessa uudestaan. Voi olla tilanne, että jos kolmen viikon päästä tai puolentoista kuukauden päästä todetaan, että asiat ovat muuttuneet johonkin suuntaan, niin sitten tehdään muutoksia myöskin tähän lainsäädäntöön.

Näin ollen teen ehdotuksen siitä, että vastalauseen 1 mukaiset pykälämuutosehdotukset toteutetaan ja samalla myöskin tätä voimassaoloaikaa pidennetään vastalauseen 1 mukaisesti tuonne vuoden loppuun asti. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Hyvä puheenvuoro, rakentava!]

18.11 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys näistä verotusjoustoista on välttämätön ja aivan oikea, mutta kuten edustaja Vähämäki tässä edellä esitti, viivästyskoron madaltaminen riittävästi mutta ei liikaa on kannatettava, eittämättä järkevä lähestymistapa. Korottomuus ei olisi kannattava järjestely, minkä valiokunta mietinnössään hyvin to-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

teaa. Lisäksi, kuten edustaja Vähämäki totesi, esittämämme 3,5 prosentin viivästyskorke on syytä pitää voimassa vuoden 20 loppuun saakka.

On hyvä, että hallitus seuraa tarkasti tämän muutoksen vaikutuksia niin verotuottoon kuin yleisemminkin yritysten taloudelliseen toimintakykyyn nähden.

Arvoisa puhemies! Kannatan siis edustaja Vähämäen esitystä.

18.13 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen valitettavasti on poistunut, mutta hän esitti minulle kysymyksen siitä, että mikä olisi se tilanne, jolloin hallitus olisi valmis pudottamaan tämän erääntyneiden verojen koron nolnaan prosenttiin, ellei se ole juuri nyt tässä hurjassa kriisitilanteessa. Kun hän esitti sen kysymyksen suoraan minulle, niin minä melkein vastaisin: ei sellaista tilannetta edes ole. Tässä on jo useita perusteita tullut vastaan sille, miksi ei ole järkevää, että tämä erääntyneen veron korko pudotetaisiin nolnaan. On useitakin perusteita sille, että se ei ole järkevää:

Ensinnäkin, kuten edustaja Vähämäki täällä aivan oikein sanoi, ei valtion tehtävänä ole antaa nollakorkoisia luottoja kaikille yrityksille, niin kuin tämä tässä tapauksessa tarkoittaisi, ja se on aivan oikea lähestymistapa tähän kohtaan.

Ja toinen, jonka edustaja Koskinen ja edustaja Viitanen täällä toivat hyvin vahvasti esille, että jos mentäisiin nollan prosentin tasolle, niin tähän johtaisi räjähdysmäisiin verotulojen menetyksiin, ainakin väliaikaisesti, suuriin verotulojen menetyksiin ennen kaikkea kunnille mutta myöskin valtiolle, ja tämäkään ei ole taloudellisesti järkevää. Siinä mielessä tämmöistä tasoa, että mennään nolnaan, ei näillä talouspremisseillä, joilla me toimimme, ole järkevää edes miettiä.

Haluaisin edustaja Vähämälle sanoa siitä, kun hän pohdiskeli tähän suuntaan, että 3,5 prosenttia vai 4 prosenttia, että te olette perustelleet huolella sen, että tämä 3,5 prosenttia on se oikea luku. Minä varmaan vastaisin teille sillä tavalla, kun en ole asiantuntija tässä suoraan, että varmaan 3,5 ja 4 prosenttia, molemmat, ovat mahdollisia lukuja. Ei kai tässä kukaan voi kiistää sitä, ja siitä se politikointiargumentti tavallaan tulikin, että miksi täytyy ottaa erilainen luku, kun ollaan käytännössä samasta asiasta puhumassa: ollaan varovaisia tässä mutta annetaan selkeä helpotus yrityksille viivästyneiden verojen maksamisen osalta. Sen takia tässä tuli se maku, että ei ole tämä promillejen ero tässä olennainen, vaan olennaisin kysymyshän tässä on se, että ylipäätään erääntynyttä veroa ei edellytetä maksettavaksi välittömästi eli se ei mene ulosottoon, vaan sen voi todellakin viivästyttää laillisesti. Se on tämän esityksen tärkein sisältö. Se sitten, mikä siellä on se prosenttiosuus, on todellakin pilkunviilaamista, ja sen takia minä esitin tämän huomion teidän suuntaanne, että olisiko sekin kuitenkin tämmöistä politikointia politikoinnin vuoksi.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 32/2020 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 6/2020 vp

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 6/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

18.16 Riikka Purra ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen siis valiokunnan mietinnön.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin ehdotetulla muutoksella korvataan kunnille verotuksen maksujärjestelyiden muutoksista vuonna 20 väliaikaisesti aiheutuvia kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöverotulojen viivästymisiä. Maksujärjestelyjen muutokset aiheuttavat kunnille verotulojen väliaikaisen pienentymisen tänä vuonna. Kuntien verotulojen arvioidaan vähentyvän yhteensä 547 miljoonaa euroa, josta kunnallisveron osuus on noin 422 miljoonaa, yhteisöveron 45 miljoonaa ja kiinteistöveron 80 miljoonaa euroa. Kysymyksessä olevat verotulot eivät jää kunnilta kokonaan saamatta, vaan niiden maksaminen viivästyy. Vaikutukset yksittäisen kunnan verotuloihin voivat kuitenkin olla huomattavia.

Hallintovaliokunta toteaa mietinnössään, että esityksen mukaiset euromäärät ovat arvioita. Valiokunta edellyttää, että maksujärjestelyjen aiheuttamat verotulojen menetykset kompensoidaan kunnille mahdollisimman oikean määräisinä ja mahdollisimman oikea-aikaisesti. Sen vuoksi on välttämätöntä myös, että toteutumaa seurataan. Hallintovaliokunta korostaa, että mikäli esityksen mukaiset arviot poikkeavat merkittävästi toteutumasta, tulee verotulojen viivästymisestä johtuvien korvausten ja vähennettävien viivästyskorkojen määrää myöhemmin täsmentää vastaamaan toteutunutta, ja tämä edellyttää luonnollisesti lainmuutosta. Mainittuja muutoksia on mahdollista toteuttaa esimerkiksi lisätalousarvioesitysten tai vuotta 21 koskevan kuntien valtionosuuslain vuosimuutosesityksen yhteydessä.

Hallintovaliokunta korostaa, että maksujärjestelyjen aiheuttama verotulon menetys on vain osa kriisin aiheuttamasta kuntien verotulojen laskusta. Valiokunnalle esitetyn arvion mukaan koronavirusepidemia aiheuttaa kuntien verotuloihin merkittävän, arviolta jopa miljardin euron pudotuksen mutta myös kasvua kuntien menoihin sekä menetyksiä esimerkiksi maksu- ja vuokratuloihin. Nyt ehdotettu kompensatio ei korvaa kunnille näitä koronaepidemian aiheuttamia muita taloudellisia vaikutuksia tai kuntatalouden yleisesti heikkoa tilaa. Tämän vuoksi kunnat tarvitsevat merkittäviä muita kompensatioita ja tukitoimia.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta esittää, että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen muutamien pienin muutoksin, jotka koskevat esityksessä virheellisesti ilmoitettuja vuosilukuja.

18.18 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tällä hallintovaliokunnan mietinnöllä on liittymäkohtansa vastikään käsitellyn valtiovarainvaliokunnan maksuviivästyskoron huojennusesityksen suhteen. Tässä yhteydessä on todellakin tärkeää, niin kuin edustaja Purra mainitsi, että tässä korvataan kunnille näistä verotuksen maksujärjestelyitten muutoksista aiheutuvia kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöverotulojen viivästymisiä, mutta valiokunta on

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

tässä aivan oikein kiinnittänyt huomiota siihen, että tämä on vain pieni osuus siitä, millä tavalla kunnat joutuvat nyt tässä koronavaiheissa myöskin kärsijöiksi. Paitsi että verotulot ylipääntänsä tulevat supistumaan, kun kaikki taloudellinen toimeliaisuus pienenee ja vähenee ja sitä kautta ihmisten saamat palkkatulot ja myöskin heidän maksamansa verotuotot pienentyvät, niin myöskin kuntien erilaisten palveluitten käyttö tämän kriisin jälkeen varmasti ryöpsähtää. Erityisesti tässä mietin sitä, millä tavalla pystymme huolehtimaan lasten ja nuorten tukemisesta, millä tavalla esimerkiksi sosiaalipalveluista, perheitten tukemisesta, lastensuojelusta ja vastaavatyypisistä ongelmista, jotka sitten vasta tämän kriisin ohimentyä todennäköisesti tulevat enemmän ja suuremmassa määrin ilmi.

Siinä mielessä voin sanoa, että toivonkin, että hallituksessa nyt todellakin tarkasti harkittaisiin sitä, millä tavalla nyt olisi syytä katsoa hallitusohjelmaa ja pohtia, mitkä asiat ovat toteuttamiskelpoisia. Meillä varmasti tulee menemään vielä pitkän aikaa, että me saamme monet näistä, voisiko sanoa, normaaleista rutiineista palautettua kunnissa, puhumattakaan siitä, jos ajatellaan vaikkapa siellä sosiaali- ja terveydenhuollon puolella, erityisesti terveydenhuollon puolella nyt olevaa patoutunutta palvelutarvetta. Monet ihmiset ovat lykanneet terveyskeskukseen menoa, lääkärille menoa, eivät ole käyneet diabeteshoitajilla ja vastaavaa. Voi olla, että siellä on todellakin paljon hoitamatonta vaivaa, mikä tulee sitten ryöpsähdyksen tavoin esille, kun tämä koronavaihe jonkun verran hellittää. Olen huolissani myöskin siitä, millä tavalla niiden henkilöiden, joilla on ollut kuntoutuksen tarve, kuntoutusta vaille jääminen on vaikuttanut heidän terveydentilaansa, tai kun esimerkiksi mielenterveyspuolella terapia on jäänyt valtaosalla saamatta, niin millä tavoin sitten näitä asioita pystytään ajan kanssa korvaamaan.

Todellakin, arvoisa puhemies, on tärkeää, että tämä hallintovaliokunnan mietinnön mukaisesti korjattu esitys saadaan eteenpäin ja sillä tavoin myöskin kunnille tämä kompensatio.

18.21 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Koronaepidemian vaikutukset kuntien talouteen ovat moninkertaiset tämän esityksen suuruusluokkaan nähden. Kuntataloutta joudutaan tämän kriisin jälkeen ja toki sen aikana pohtimaan aivan uudesta näkökulmasta. Tältäkin osin täytyy sanoa, että hallitusohjelma on jo nyt vanhentunut ja sitä tulee kyllä hyvin avoimin mielin nyt uudestaan pohtia.

On myös huomattava, että kuntien tilanteet vaihtelevat suuresti. Koronaepidemia kohtelee toisia kuntia paljon kovemmalla kädellä kuin toisia, emmekä tiedä edes tulevasta, mikä kunta milloinkin sitten joutuu näiden kovien paineiden kohteeksi. Kuntakentässähän elettiin todella vaikeita aikoja jo ennen tätä korona-aikaa. Monissa kunnissa tehtiin suunnitelmia esimerkiksi koulutoimeen liittyvän palveluverkon supistuksesta, kun lasten määrä vähenee ennakoitua nopeammin. Nämäkään ongelmat eivät ole pois laskuista, vaan ne ovat siellä kuntien edessä edelleenkin.

Sen lisäksi voimme vain ennakoida ja aavistella sitä, millaisia ongelmia sosiaali- ja terveyspuolella on kuntien palveluverkkojen vastuulle tulossa nyt koronaepidemian pitkittymisen johdosta. Jos ajatellaan vaikkapa niitä lapsia ja koululaisia, jotka ovat nyt kotiopeutuksessa tai etäopetuksessa, joiden joukossa on niitä, jotka eivät yhtä lailla oma-aloitteisesti pysy mukana tässä opetuksessa, he tulevat tarvitsemaan tukipalveluja, erityisopetusta ja monenlaisia palveluja. Senkin vuoksi hallituksen olisi viisasta nyt jäädättää suunnitelma oppivelvollisuuden laajentamisesta ja kohdentaa ne resurssit, jotka siihen oli varattu, nimenomaan näihin opetuksen tukitoimiin.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Tämä esitys on siis hyvä ja tarpeellinen, ja valiokunnan mietintö on yksimielinen, mutta on selvää, että kunnat tarvitsevat tämän lisäksi myös merkittävästi lisäpäästöksiä. Vielä emme edes tiedä kriisin kestoa emmekä sen kokonaisvaikutuksia kuntatalouteen.

18.25 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Kunnat tekevät tosiaan suuren osan siitä työstä, jolla ihmisten hyvinvointi ja oikeudet turvataan poikkeusoloissa ja asukkaiden arki saadaan sujumaan nyt ja kriisivaiheen jälkeen. Huoli kuntien taloudellisesta tilanteesta ja kyvystä huolehtia palveluista on suuri. Tässä edelliset puhujat, edustajat Essayah ja Räsänen, hyvin toivat esiin erityisesti niitä haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä ja heidän tarvitsemiaan palveluita, jotka täytyy pystyä turvaamaan niin nyt kuin tämän kriisin jälkeenkin.

Tilanne on se, että kuntien vero- ja maksutulot pienenevät asukkaiden joutuessa työttömiksi ja lomautetuiksi ja yritysten sulkiessa oviaan, ja samaan aikaan sosiaali- ja terveysmenot kasvavat. Näiden lukujen takana on todellakin inhimillistä hätää ja huolta toimeentulosta, koulunkäynnistä, jaksamisesta ja terveydestä.

Kuntaliitto on arvioinut, että korona heikentää kuntataloutta tänä vuonna ainakin 1,5 miljardilla eurolla, mutta emme tosiaan voi vielä sitä kokonaisvaikutusta tässä vaiheessa tietää. On totta, että valtaosalla kunnista oli talousvaikeuksia jo ennen koronaa, mutta nyt tilanne on todella synkkä. Monissa kunnissa on jo jouduttu turvautumaan lomautuksiin hallituksen vetoomuksista huolimatta. Tämä ei ole kestävää, kun samalla on suuri huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista, siitä, tavoittaako etäopetus kaikki lapset, miten riskiryhmiin kuuluvat pärjäävät kotona neljän seinän sisällä.

Tänään uutisoitiin pääkaupunkiseudun kaupunkien taloustilanteesta. Helsingin talouden on arvioitu heikentyvän koronan takia ainakin puolella miljardilla, Espoossa on laskettu, että neljän kuukauden epidemia rajoituksineen tekisi kaupungin budjettiin noin 180 miljoonan euron alijäämän ja Vantaalla kolmen kuukauden poikkeusolot 100 miljoonan euron loven. Tilanne on varmasti aivan vastaavankaltainen eri puolilla maata. Tämä antaa mittakaavaa tarvittaville tukitoimille.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevalla hallituksen esityksellä valtio kompensoi kunnille verotulojen lykkäytymistä vajaan 550 miljoonan euron edestä ja vastaava euromäärä vähennettäisiin kunnan verotulomenetyksen korvauksista seuraavana vuonna. Vaikka kyse ei ole varsinaisesta tuesta, tämä toimi tulee todella tarpeeseen ja helpottaa kuntien taloudellista tilannetta.

On todella tärkeätä, että tämä kompensointi vastaa kuntien todellisia veromenetyksiä. Esityksen mukaiset euromäärät ovat vain arvioita, ja kuten valiokunnan puheenjohtaja toteasi, hallintovaliokunta puuttui tähän mietinnössä ja edellyttää, että maksujärjestelyjen aiheuttamat verotulojen menetykset vuonna 2020 kompensoidaan kunnille mahdollisimman oikean määräisinä ja mahdollisimman oikea-aikaisesti. Edelleen valiokunta toteaa, että jos arviot poikkeavat merkittävästi toteutuneista, on summia täsmennettävä vastaamaan toteutunutta, ja jos näin käy, se edellyttää lainmuutosta.

Arvoisa puhemies! Valiokunta korostaa sitä, minkä me kaikki täällä tiedämme: tämä kompensatio ei riitä korvaamaan koronan vaikutuksia kuntatalouteen. Tarvitaan muita tukitoimia, ja hallitus linjasikin kehysriihessä vähintään miljardin euron tukipaketista. Tämän tukipaketin yksityiskohdat on käytävä läpi hyvässä yhteistyössä kuntien kanssa, jotta kunnat pystyvät huomioimaan niiden vaikutukset omassa taloussuunnittelussaan. Lähetekeskustelussa tässä salissa ministeri Paatero totesikin, että keskustelut ovat käynnissä kun-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

takentän ja sairaanhoitopiirien kanssa ja että tavoitteena on tukien kohdentamisessa välttää liiallista byrokratiaa. Tätä vuoropuhelua on tärkeää jatkaa.

Arvoisa puhemies! Kunnilla on keskeinen rooli myös siinä, miten nousemme tästä kriisistä ekologisesti kestäväällä tavalla ja siten, että kaikki pysyvät mukana. Koronakriisin vaikutukset kuntatalouteen riippuvat lopulta kriisin kestosta, valtion tuista ja niiden onnistuneesta kohdentamisesta niin yrityksille kuin kunnillekin sekä yhteiskunnan eri toimijoiden kyvystä palata normaaliin tämän tilanteen helpotettua. Pandemia koettelee kuntia eri tavoin riippuen taudin leviämisestä sekä kunnan tulo- ja menorakenteesta ja väestö- ja elinkeinorakenteesta. Tämän tulee näkyä myös valtion kriisituen jakoperusteissa.

Vielä nostan sen, että kunnat, joiden rahoitus perustuu erittäin voimakkaasti kunnallisverokertymään, ovat erityisen haavoittuvia konkurssien, lomautusten ja irtisanomisten aallon myötä. Näidenkin kokemusten valossa on tarpeen tarkastella verotuloihin perustuvien valtionosuuksien tasausjärjestelmän perusteita ja lähtökohtia kokonaisuutena uudelleen.

18.30 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tämä asiakohta on kaksonen edelliselle asialle, jonka me käsitelimme jo. Edellisessä kohdassa teimme mahdolliseksi, legitiimiksi yritysten verojen lykkäämisen. Tässä kohdassa joudumme katsomaan sitä toista puolta, että minkälaiset menetykset siitä on kunnille. Edellisen asiakohdan karkea sisältö verotulojen menetyksissä tai lykkääntymisissä kunnille on noin puoli miljardia euroa.

Me olemme täällä salissa jo puhuneet koko ajan koronaviruksen merkityksestä ja siitä, kuinka tätä terveyspuolta hoidetaan, ja me tiedämme hyvin sen, että tämä terveyspuoli Suomessa hoidetaan erityisesti kuntien kautta. Sen takia meidän täytyy kaikissa tilanteissa yhtä lailla, kun me varmistamme yritysten toimintakykyisyyden pidemmässä juoksussa, varmistaa ennen kaikkea myöskin julkisten palvelujen ja kuntien toimintakyky myöskin kriisitilanteessa. Sen takia tämä kompensatiojärjestelmä, joka tässä nyt ollaan luomassa, on täysin paikallaan, ja siinä mielessä hallitus ansaitsee tukensa.

18.31 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Kunnille osoitetaan tukea vuodelle 2020, ja hyvä niin ja aivan välttämätöntä. Koronavirus kurittaa kuntataloutta, mutta kuinka lujaa, sitä on vielä mahdoton arvioida. Poikkeusolojen kesto ja kuntien ja valtion elvytystoimet määrittelevät, miten kuntatalouden lopulta käy. Kunnat ovat rajapinnassa ja toimeenpanevat valtion tekemiä päätöksiä. Valtiolta tarvitaankin siis vielä vastaantuloja, muuten koko kuntakenttä tulee olemaan kriisissä. Onneksemme kuntien verotulojen menetyksiä korvataan lisäbudjetin kautta puolella miljardilla ja toukokuun lisätalousarvioon ollaan valmistelemassa vähintään miljardin euron tukipakettia. Tämä osoittaa sen, että kuntien tilanne kyllä tiedostetaan hyvin.

Kuntien merkittävät ongelmat johtuvat paitsi verotulojen vähenemisestä myös kasvavista sosiaali- ja terveydenhuollon menoista. Sosiaali- ja terveydenhuollon menot kasvavat erityisistä hoitotoimenpiteistä ja viruksen leviämisen ehkäisemiseksi tehtävistä toimenpiteistä johtuen. Sote-uudistuksen merkitys on koronaepidemian väistyttyä entistä tärkeämpi.

Puhemies! Osassa kunnan toimintoja poikkeustilanne vaikuttaa toiminnan sisältöön ja toteutustapaan mutta ei kustannuksiin. Tämä on hyvin hankala yhtälö. Kuntien on kuitenkin varauduttava siihen, että epävarmuus kuntatalouden tulojen ja menojen kehityksestä lisääntyy. Siksi katseet kääntyvät myös eduskunnan suuntaan, ja meidän tulee olla siihen valmiit. Totta kai myös kuntien omilla toimenpiteillä on merkitystä.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Tässä puheena olevassa lakiesityksessä siis kuntien peruspalveluiden valtionosuuslakiin ollaan lisäämässä uusi 36 b §, jolla korvataan kunnille verotuksen maksujärjestelyjen muutoksista vuonna 20 aiheutuvia niin kunnallis-, yhteisö- kuin kiinteistöverotulojen viivästymisiä. Se on hyvä keino tukea, mutta totta kai lisää tarvitaan. On myös selvää, kuten monet edustajat täällä ovat viisaasti todenneet, että kuntien taloudellinen tilanne on ollut hyvin vaihteleva myös ennen koronaa. Siksi tämä koronaisku suuntautuu voimakkaammin jo valmiiksi heikolla taloudellisella pohjalla toimineisiin kuntiin.

Hallintovaliokunta myös toteaa viisaasti, että maksujärjestelyjen aiheuttama verotulomenetys on vain osa kriisin aiheuttamasta kuntien verotulojen laskusta. Tämä epidemia aiheuttaa kuntien verotuloihin merkittävän pudotuksen mutta myös kasvua kuntien menoihin sekä menetyksiä esimerkiksi maksu- ja vuokratuloihin.

Puhemies! Nyt ehdotettu kompensatio ei korvaa kunnille näitä koronaepidemian aiheuttamia muita taloudellisia vaikutuksia tai kuntatalouden heikkoa yleistä tilaa. Tämän vuoksi kunnat tarvitsevat merkittäviä muita kompensatioita ja tukitoimia. Tämän läpikäymiseen hallitus onkin jo linjannut seuraavia askelmerkkejä. Näitä ovat niin toukokuun kolmas lisäbudjetti kuin myös elokuun budjettiriihi.

18.35 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tässä on hyviä puheenvuoroja käytetty siitä, miten nyt on tultu vastaan kuntia, ja oikein hyvä niin, tätä pitää tukea. Aivan niin kuin tässä edeltäjäkin, edustaja Kivisaari, käytti hyvän puheenvuoron, niin ei tässä vielä kaikki, varmasti tätä tarvitaan vielä jatkossakin. Itsekin totean vain sen, kun olen tuolla kuntapäätäjänä, että kuntatalous on jo aikaisemmin ollut hyvin vakava ja tämä koronahan tulee sitä sen kuin pahentamaan.

Tästä puhuin jo aikaisemmassa istunnossa, mutta nyt ihan vain totean sen, että 6.4. julkaistiin perinteinen Peruspalvelujen tila 2020 -raportti. Se on sellainen perinteinen arvio siitä, missä peruspalveluissa tällä hetkellä mennään. Peruspalveluthan ovat niitä kunnan perinteisiä palveluja, jotka kunta tuottaa. Kunta järjestää, ja kunta hyvin paljon tuottaa tai sitten ostaa yksityiseltä tai kolmannelta sektorilta.

Peruspalvelujen tila 2020 -raportissa — niin kuin sanoin, se ilmestyy vuosittain — aina arvioidaan sitä, missä mennään peruspalvelujen suhteen. Peruspalveluthan ovat juuri niitä palveluja, joita joka ikinen kuntalainen tarvitsee. Välttämättä ei edes huomaakaan, miten niitä kaikkia aina tarvitsekaan. Se on vähän kuin sosiaaliturva, että kun kysytään ihmisiltä, oletko sosiaaliturvan piirissä, niin hän sanoo, että en ole ikinä tarvinnut sosiaaliturvaa, kun meistä jokainen kuitenkin on jonkun sosiaaliturvan piirissä elämänsä aikana ollut. Peruspalvelut ovat myöskin sellaisia, että kaikki tarvitsevat niitä, esimerkiksi koulutus on yksi peruspalvelu.

No, mitä tuossa Peruspalvelujen tila -raportissa sanottiin: Siellä todettiin tämä, että väestön ikääntyminen tulee haastamaan peruspalveluja aikamoisesti. Siitähän me olemme täällä paljon puhuneet, että väestön ikääntyminen tuottaa paljon palvelutarpeita, ja niin pitää ollakin, koska meidän täytyy vastata niiden henkilöitten palvelujen tarpeeseen, jotka ovat tämän maan rakentaneet. Se haastaa myöskin henkilöstön saatavuutta, tässä raportissa todetaan.

Raportissa puhutaan myös nuorisotyön merkityksestä nuorten syrjäytymisen estämisessä. Kun ajatellaan, että meillä on noin 60 000 nuorta, joiden on arvioitu syrjäytyneen tai

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

olevan sen uhan alla, niin on tosi tärkeää, että tässäkin raportissa se nuorisotyö nostetaan laaja-alaisesti esiin.

Raportissa sanotaan myöskin, että liikuntapalvelujen tarve tulee monipuolistumaan — joo kyllä, aivan varmasti. Uusia liikuntaharrastuksia on, ja erilaisia harrastuksia pitää nuorilla ja kaikenikäisillä olla, se on hyvä. Liikunta, jos mikä, nostaa kansan terveyttä, ja siinäkin suhteessa se on kuin pankkiin laittaisi rahaa, kun näitä palveluja laittaa eteenpäin.

Täällä puhutaan digitaalisista kirjastopalveluista. Niiden tarve tulee arvioiden mukaan kasvamaan, samoin monipuolisten kulttuuripalvelujen tarve. Kulttuurihan on yksi sellainen, joka tuo sitä hyvinvointia.

Varhaiskasvatus ja perusopetus ovat muutoksessa, todetaan raportissa. Se liittyy siihen, että meidän ikäluokkamme pienenevät, ja se ensisijaisesti tietysti näkyy siellä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Sitten on paikkakuntia, joissa lasten määrä todella tulee laskemaan suhteessa aikaisempiin tilanteisiin, ja se sitten juuri aikaansaa sen, kuinka paljon niitä peruspalveluja pitää tuottaa nimenomaan tälle ikäryhmälle: pitäisikö niitä ruveta tekemään entistä enemmän kuntien yhteistyönä. Lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus ovat sitten niitä, joissa tämä ikäluokkien pieneneminen tulee näkymään viiveellä.

Kyllä täällä aika niin kuin madonluvut taas kerrotaan tässä raportissa, eli hyvää evästystä taas meille päättäjille.

No, mitä tulee näihin koronan vaikutuksiin, niin tässä on niistä todettu jo hyvinkin paljon. Nostan vain esille nämä terveydenhuollon kustannukset, nimenomaan perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kustannukset. Nyt tällä hetkellä, kun on varauduttu siihen, niin menee tähän varautumiseen ja sitten menee tietysti koronan hoitoon, mutta sitten meillä on vielä jäljellä kaikkien muittenkin sairauksien hoito. Itse olen esittänyt jo huoleni siitä, että nyt ei pitäisi alasajaa kiireetöntä ja muuta kiireellistä kuin koronapotilaitten hoitoa. Nyt pakkaa olla, että kunnissa on alasajettu kiireetön ja kiireellinen hoito siitä syystä, että odotellaan niitä koronapotilaita, ja sehän on aivan väärä ajattelu. Nythän pitäisi pitää kaikki palvelut sitten kuitenkin vielä voimassa, muuten meillä on pitkäaikaissairauksista todella, todella iso summa maksettavana, kun mielenterveysongelmat, päihdeongelmat, kun esimerkiksi sydän- ja verisuonisairauksien, syöpäsairauksien, dementian, masennuksen, mielenterveysongelmien ja esimerkiksi diabeteksen ongelmat pahenevat, jos me emme niitä hoida tälläkin hetkellä.

Toinen tärkeä asia kunnille tulee olemaan yritysten tukeminen, jotta yritykset pysyvät pystyssä ja tuovat niitä työpaikkoja kuntiin. Se on se kuntien hengissä pysymisen tae. — Kiitos.

18.40 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Elo totesi — hän kerkesi jo lähtemään — hallintovaliokunta teki yksimielisen mietinnön, mutta kiinnitettiin yksimielisesti myös huomiota tähän, että sitten kun lähdetään kehysriiheen menemään eteenpäin, ja myös tämän päätöksen turvin, niin kuntien menetykset on aidosti korvattava, ne aidot menetykset, ja katsottava, että kuntia myös kohdellaan tässä tasapuolisesti.

Koronan vaikutuksistaahan on todella vaikea arvioida, mitä ne kuntakentällä aiheuttavat. Itse olen omassa kunnassani valtuuston puheenjohtajana ja maakunnassa maakuntahallituksen puheenjohtajana, ja niitä skenaarioita pohditaan siellä joka tasolla ja mietitään, että mihin ollaan menossa. Ei varmasti voida tietää, koska ei tiedetä tässä salissa eikä tiedetä missään muuallakaan maailmassa, mihin korona kunnat vie. Siellä on paljon asioita, mitä

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

täällä lueteltiin. Siellä on perheiden tilanne, siellä on koulutuksen tilanne, lasten tilanne, siellä on työttömyystilanne, siellä on yritysten tilanne, ja kaikki nämä kasaavat niitä kunnille tulevia epävarmuustekijöitä.

Minä olen saanut aika paljon nyt palautetta kuntajohtajilta — toki omasta maakunnastani, omasta vaalipiiristäni mutta myös ympäri Suomea — ja kuntajohtajat ovat kovasti pohjineet sitä, mitkä tulevat sitten siellä tulevassa lisäbudjetissa olemaan jakoperusteet kunnille, kun lähdetään miettimään näitä kuntien tulevia jakoeriä: onko se kunnan koko, onko se mahdollisesti kuntaverotulokertymät vai mikä se on. Siellä on vähän huoli siitä, kohdellaanko sitten erikokoisia kuntia tasa-arvoisesti, koska pienessä kunnassa, sanotaanko, 300 000 on aika paljon enemmän kuin suuressa kunnassa suhteessa siihen kunnan verotuloon. Voin kertoa esimerkiksi omasta kunnastani, että jos siellä kompensaa­tion määrä on vaikka 300 000 ja todellinen menetys on 900 000, niin se on tosi iso lovi sinne kunnan talouteen. Tätä tuleekin pohtia sitten jatkovalmistelussa ja ennen kaikkea kun mennään siihen lisätalousarvioon, että mitkä ovat ne jakoperusteet.

Kaiken kaikkiaan hallintovaliokunta oli tässä asiassa erittäin yksimielinen, ja huoli on varmasti yhteinen. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

4. Muu asia: Valtioneuvoston asetus väliaikaisista poikkeuksista sovellettaessa eräitä vuosilomalain, työaikalain ja työsopimuslain säännöksiä

Muu asia M 16/2020 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 13/2020 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 13/2020 vp. Nyt päätetään, onko asetus kumottava. — Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Ojala-Niemelä.

Keskustelu

18.43 Johanna Ojala-Niemelä sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Perustuslakivaliokunnasta on valmistunut mietintö valmiuslain nojalla annetusta asetuksesta, joka koskee työsuhteen ehdoista poikkeamista muun muassa sosiaalitoimessa ja terveydenhuollossa. Valiokunta ehdottaa, että asetusta ei kumota.

Kyseessä on siis valmiuslain nojalla annettu niin sanottu soveltamisasetus. Eduskunnalla on tällaisten asetusten suhteen jälkitarkastusoikeus, eli eduskunta päättää, onko asetus kumottava. Asetuksessa on kyse palvelussuhteen ehdoista poikkeamisesta ja irtisanomisoikeuden rajoittamisesta. Asetusta sovelletaan terveydenhuollossa ja sosiaalitoimessa, pelastustoimessa, hätäkeskustoiminnassa sekä poliisitoimessa työskentelevään henkilöstöön. Asetus on käytännössä samansisältöinen kuin aikaisempi valmiuslain nojalla annettu asetus samasta asiasta. Nykyinen asetus on voimassa 13.5.2020 asti.

Vaikka valiokunnan päätösehdotus on, että asetusta ei ole kumottava, oli valiokunnalla kuitenkin jonkin verran kriittistä sanottavaa asetuksesta ja sitä koskevasta perustelumuistioista.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Ensinnäkin perustuslakivaliokunnan aikaisemmin tekemää huomautusta tiettyjen toimenpiteiden tarpeellisuudesta tai välttämättömyydestä ei ollut otettu asianmukaisesti huomioon.

Toiseksi asetuksen soveltamisala on joiltakin osin epäselvä.

Perustuslakivaliokunta pitää myös hyvin tärkeänä, että asetusten perusteluissa on riittävät vaikutusarvioinnit ja tietoa valmiuslain toimivaltuuksien tähänastisesta käytöstä. Lisäksi perustelumuistiossa tulee eritellä ja perustella nimenomaisesti nyt käsillä olevan soveltamisasetuksen ja siinä valittujen keinojen sekä niiden ajallisen jatkamisen välttämättömyyttä suhteessa valtioneuvoston käytössä olevaan epidemian leviämistä koskevaan tietoon. Perustuslakivaliokunta painottaa, ettei valmiuslain toimivaltuuksia tule ottaa käyttöön kevin perustein tai varmuuden vuoksi ja että valmiuslain toimivaltuudet ovat otettavissa käyttöön nopeastikin.

Lisäksi valiokunta korostaa valmiuslain soveltamiseen liittyviä välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuusperiaatteita sekä Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden huomioon ottamista.

Valiokunta tarkastelee välttämättömyyden kannalta myös kysymystä toimivaltuuksien käytön lopettamisesta. Valmiuslain mukaanhan poikkeusolojen päättyessä on valmiuslain soveltaminen lopetettava. Samoin jonkin valmiuslain säännöksen soveltamisedellytyksen lakatessa käyttöönotto- tai jatkamisasetusta on vastaavasti muutettava. Valtioneuvoston on valiokunnan mukaan seurattava tarkkaan valmiuslain ja siinä säädettyjen valtuuksien käytön soveltamisedellytysten täyttymistä sekä soveltamisessa mahdollisesti havaittavia ongelmia.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että tulee arvioida myös mahdollisuuksia luopua valmiuslain nojalla annettujen asetusten soveltamisesta. Valiokunta korostaa, että tällaista arviota samoin kuin yksittäisten toimivaltuuksien vaikuttavuuden arviointia varten valtioneuvostolla tulee olla riittävän täsmällinen tilannekuva valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien soveltamisesta myös kunnissa ja yksityisellä sektorilla. — Kiitos.

18.46 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kiitoksia perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalle valiokunnan mietinnön esittelystä ja siitä lopputulemasta, että soveltamisasetusta ei kumota vaan sitä jatketaan.

Edellisellä viikolla käsitelimme lähetekeskustelussa näitä asetuksia ja myöskin sitä, missä suhteessa perustuslain näkökulmiin näitä asetuksia tulee soveltaa. On todellakin äärimmäisen tärkeää, että perustuslakivaliokunta on tällä tavalla huolellisesti tätä välttämättömyyttä käynyt läpi, ja niin kuin puheenjohtaja totesi, tilannekuva, oikea ja ajankohtainen tilannekuva, on äärimmäisen tärkeä. Mutta tässä tilanteessa, kun tähän virukseen liittyy paljon myös sellaista, mitä emme vielä tiedä, ja kun tuolta maailmalta koko ajan tulee viestejä esimerkiksi viruksen itämisajasta tai sen säilymisajasta tai siitä tavasta, millä se leviää, koko ajan tulee tarkennettuja ja uusia tietoja, katson, että on varmasti parempi, että me Suomessa nyt esimerkiksi tälläkin asetuksella jatkamme näitä poikkeusoloja ja sitä sääntelyä, mikä siihen liittyy, koska näillä kriittisillä aloilla, mitä tämäkin asetusta koskee, todennäköisesti epidemian huippuviikot ovat vielä edessäpäin. Missä laajuudessa joudumme sitten kenties näitä asetuksen antamia mahdollisuuksia soveltamaan, niin ne todellakin on parempi olla ikään kuin siellä varmuudeksi olemassa kuin sitten niin, että me huomaisimme, että nyt meillä ei olekaan mahdollisuutta esimerkiksi terveydenhuoltohenkilökunnan kohdalla saada resursseja lisää tai sitä mahdollisuutta, että erilaisissa työaikajärjestelyissä ja

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

muissa voitaisiin poiketa. Siinä mielessä parempi varautua pahimpaan etenkin, kun on kysymys tällaisesta epidemiasta, jossa on vielä niin paljon sellaista, mitä emme ole perin juurin pystyneet selvittämään.

Kiitoksia valiokunnalle jälleen kerran hyvästä ja ripeästä työstä.

18.48 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Tässä jatketaan nyt niiden toimivaltuuksien käyttöä, joiden kautta niin yksityiset kuin julkiset työnantajat voivat puuttua merkittävällä tavalla työntekijöiden oikeuksiin: taukoihin, lepoaikoihin, lomiin ja jopa irtisanoutumisiin. Moni näillä aloilla on jo valmiiksi kuormittunut, ja siksi onkin todella tärkeää tietysti, että tässä toimitaan huolellisesti ja kaikki keinot käytetään, jotta saadaan taattua työntekijöiden oikeuksien toteutuminen.

Valmiuslain toimivaltuuksia ei tulekaan ottaa käyttöön kevein perustein eikä varmuuden vuoksi, mutta toisaalta, kuten edustaja Essayahkin toi esiin, ennakointi on ihan välttämätön osa valmiuslakia, ja tämä on nyt huomattu varsinkin työntekijöihin liittyvien toimivaltuuksien käyttöönotossa, koska luonnollisesti väistämättä siinä menee hetki, kun huolellisesti kartoitetaan ensinnäkin, ketkä ovat käytettävissä, käydään läpi kaikki mahdolliset keinot ennen kuin joudutaan puuttumaan näihin työntekijöiden keskeisiin oikeuksiin ja siten tämän tilannekuvan pohjalta suunnitellaan työvuorot toivottavasti pitkälle eteenpäin, koska näissä poikkeusoloissa esimerkiksi lastenhoidon järjestäminen työvuoron ajaksi voi osoittautua hyvinkin haastavaksi. Siten ennakointi on aivan keskeinen osa varsinkin, kun puhutaan tällaisista työnteekoon ja keskeisiin ammattiryhmiin liittyvistä toimivaltuuksista.

Toisaalta meillä on se edellytys, että liikaa ei saa ennakoida, eli tämä vaatii melkoista tasapainottelua sen kanssa, kuinka aikaisin, kuinka laajasti on hyväksyttävää valmiuslain käyttöönotossa ja soveltamisessa ennakoida varsinkin, kun tässä todella annetaan merkittävästi valtaa myös yksityisille työnantajille julkisen vallan taholta.

Tässä todellakin nyt kehitetään aivan uudenlaista tulkintaa siitä, kuinka ajoissa ja mil-laisiin arvioihin nojaten voidaan ennakoida, ja sen tähden olisikin aina hyvä valiokunnan saada mahdollisimman tarkka tilannetieto kentältä siitä, kuinka paljon ollaan saatu ihmisiä töihin jo ihan tavallisten toimivaltuuksien, tavallisten menettelyjen nojalla ja kuinka toden-näköistä on, että ihmisiä joudutaan velvoittamaan töihin, mitkä ovat niitä olosuhteita, jotka johtaisivat siihen, että ihmisten lomiin, lepoaikoihin ja muihin oikeuksiin joudutaan puut-tumaan.

Tänään onkin jo toisen asetuksen yhteydessä nähty varsin perusteellinen ja hyvä perus-telumuistio siinä kohtaa, kun puhuttiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen rajaami-sesta, ja nyt olisikin hienoa nähdä, että näissä perustelumuistioissa yleisesti ottaen mentäi-siin sellaiseen suuntaan, että aina käydään läpi mahdollisimman tarkasti tilannekuvaa, an-netaan mahdollisimman tarkka ennakkoarvio siitä, minne ollaan menossa, ja sitten käy-dään läpi myös ne haittavaikutukset, ja tämän pohjalta voidaan sitten tehdä sitä ennakoin-tia, sitä oikeudellista punnintaa, mikä on näissä poikkeusoloissa välttämätöntä.

Eli nyt meillä on jo varsin hyviä malleja siitä, miltä näyttää sellainen perustelumuistio, jonka pohjalta on niin helppoa kuin mahdollista päättää, että toimivaltuuksia voidaan poik-keuksellisesti lisätä esimerkiksi työnantajille, ja nyt olisikin hyvä, että mahdollisimman laajasti edettäisiin kohti näitä hyviä käytäntöjä. Näin onkin varsin lyhyessä ajassa tapahtu-nut, ja siitä on tietysti syytä valtioneuvostoa kiittää. Mutta kehittämisen varaa edelleen on, kuten mietinnössä tuodaan esiin, ja nyt olisi syytä jatkaa sitä hyvää kehittämistyötä, jotta

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

saadaan taattua ihmisten perusoikeudet mahdollisimman kattavasti ja perusteellisesti. Tässä kuitenkin luodaan ennakkokäytäntöä sen suhteen, miltä näyttää valmiuslain soveltaminen, ja on tärkeää myös sen tähden toimia todella huolellisesti.

18.52 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa herra puhemies! Kiitän valiokuntaa hyvästä käsittelystä ja siitä, että asia on käyty perusteellisesti läpi. Valiokunta teki tähän huomioita, jotka otetaan sitten huomioon, jos asetuksen voimassaoloa joudutaan epidemiatilanteen vuoksi jatkamaan uudella asetuksella. On hyvä, että käydään vuoropuhelua myös perustuslakivaliokunnan kanssa. Näitä näkökulmia voidaan hyödyntää sitten myös jatkossa.

Siellä todettiin, että tämän asetustekstin mukaan vuosilomia ja työ- ja lepoaikoja koskevien poikkeusten käyttäminen edellyttää, että se on tarpeen koronavirusepidemian vuoksi, ja että tästä muotoilusta ei valiokunnan mielestä käy riittävästi ilmi se, että muutosten tarkoituksena on nimenomaan turvata terveydenhuollon ja muiden yhteiskunnan keskeisten toimintojen riittävä toimintakyky. Näiden poikkeustoimien välttämättömyyden osalta säätelyn lähtökohta on, että valtuuksien käyttöönotto on mahdollista vain, jos normaalit lainsäädäntökeinot eivät riitä turvaamaan toimintoja.

Toinen huomio täällä oli sitten terveydenhuollon ja sosiaalitoimen osalta, että tehdään tarkemmin selkoa, kun tästä henkilöllisestä soveltamisalasta sitten päätetään, ja että tämä asetuksen perustelumuistiossa kävisi ilmi. Tältä osin selvitystyötä tehdään asianomaisten hallinnonalojen kanssa, eli STM ja sisäministeriö tekevät tätä. Se on nimenomaan siellä, ja se tieto on sieltä sitten saatavissa. STM on jo nykyisellään ohjeistanut asetuksen henkilöllisestä soveltamisalasta.

Sitten oli myös huomio siitä, että olisi tässä perustelumuistiossa hyvä esittää vaikutusarvioita ja vaihtoehtoisten toimenpiteiden mahdollisuuksia sekä hyöty–haitta-punnintaa. Tässä vaiheessa epidemiaa tämä kaikki, näiden poikkeusmahdollisuuksien käyttö, on ollut hyvin rajallista. Aivan kuten täällä todettiin, tämän asetuksen voimassaolon pysyminen on myös tämän tilanteen ennakoimattomuuden kannalta ihan välttämätöntä, ja nämä asetuksessa käytetyt toimenpiteet ovat valmiuslain mahdollistamia, eli niitä ei muissa tilanteissa muutoin voi käyttää.

Sitten vielä oli huomio, että valiokunta edellytti asetuksen toimivuuden ja voimassaolon edellytysten seuranta. Tähän tullaan järjestämään seuranta asianomaisten hallinnonalojen toimesta. Uskon, että tämä on jo STM:n toimesta käynnistynyt, koska sen pitää olla siellä, missä tämä toimintakin on.

18.55 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi tähän, kun ministeri on täällä paikalla ja olen terveysalan ihminen itsekin. Minä olen siis ehdottomasti näiden kannalla, kun vielä korostitte tuossa, että nämä ovat ihan niitä viimesijaisia toimia, että kaikki muut ensin tehdään. Mutta minä olen pohtinut nyt paljon tätä itsekin tuolla sairaanhoitopiirin hallinnossa. Mehän olemme käynnistäneet nyt sen, että leikkaussalista ja leikkausanestesiaa osaavista me koulutamme tehohoitoon väkeä. Kaikkien niiden, jotka nyt pystyvät siirtymään sinne nopsasti, koulutus on nyt jo aloitettu. Mutta mehän tarvitsemme nyt sen lisäksi, että me otamme sieltä sisältä, siirrämme toisiin paikkoihin, myös sinne tilalle väkeä. Me tarvitsemme varahenkilöstöä, me tarvitsemme tämän varahenkilöstön laajentamista, ja sitten me tarvitsemme näitä työvelvoitteita. Todennäköisesti niitä saatetaan joutua käyttämään vielä.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

No, tässähän on systeemi se, että näitä työvelvoitteita voi käyttää kaksi viikkoa ja sitten yhden kerran voi uusia sen. Se on varmasti järkevää, ja nämä henkilöthän sijoitetaan vain sellaisille paikoille, missä he pystyvät olemaan. Ja kun on lyhytaikainen se keikka, niin pitää tietysti olla lyhyt se perehdytyskin, koska ei voi koko keikkaa käyttää perehdytykseen.

Nyt minä olen pohtinut kovasti sitä, miten on varauduttu alueilla siihen, että sitä henkilöstöä oikeasti on ja osaavaa henkilöstöä esimerkiksi erikoissairaanhoidon, varsinkin kun väkeä joudutaan siirtämään paikasta toiseen. No, meillä varmasti on varahenkilöstö. Sitten meillä on käytettävissä varmasti juuri eläkkeelle jääneitä. Sitten meillä saattaa olla käytettävissä — siis teoriassa — henkilöitä, jotka ovat toisella alalla, esimerkiksi kaupoissa. He ovat lähteneet terveysalalta, käyneet terveysalan koulutuksen ja sitten menneet toiselle alalle. Nyt voikin käydä niin, että heidät lomautetaan ja he ovat kiinnostuneita tulemaan sille entiselle alalle, mihin ovat kouluttautuneet, eli terveysalalle. Mutta heidän tarvitsevat koulutusta, ja se ei olekaan ihan niin yksinkertaista, että ajatellaan, että no, me perehdytämme nyt sellaisen henkilön, joka on ollut jonkin aikaa pois siltä alalta. Olenkin tekemässä kirjallista kysymystä ministerille siitä, miten varmistetaan, että esimerkiksi terveysalan organisaatioiden ja ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen yhteistyönä käynnistettäisiin nyt jo tällainen koulutusohjelma, lyhytaikainen täsmäkoulutus niille, jotka ovat kiinnostuneita osallistumaan sellaisissa tilanteissa, jos tarvitaan.

Me olemme esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä nyt tehneet kartoitusta, onko meidän talon ulkopuolella henkilöitä, jotka ovat kiinnostuneita tulemaan takaisin. Me saamme ne selvitykset tässä piakkoin, ja nyt on niin sanottu rekrytointi päällä. Mutta jos tilanne tulee ihan pahaksi, me emme sitten voi käyttää kovin kauaa siihen perehdytykseen, joten minun mielestäni nyt pitäisi jonkinlaista varahenkilöstöpoolia jo kasvattaa, ja siihen tarvittaisiin tällaisia lyhytaikaisia koulutusmuotoja.

Minä toivonkin, kun tunnetusti ministeri Haatainen on myös koulutusmyönteinen henkilö, että olisi joku sellainen pieni kehittämisraha esimerkiksi tällaisen pilotin tekemiseen, joka skaalattaisiin sitten koko Suomeen, koska kun minä nyt olen tehnyt muutamia pistokokeita eri paikkakunnille, niin eipä ole käynnistetty vielä tällaisia koulutuksia. Me olemme kyllä käynnistäneet sairaaloissa ja alkaneet kouluttaa sitä omaa porukkaa siirtymään, mutta emme tällaista, että me olisimme kouluttamassa sitä porukkaa, joka on siellä ulkopuolella. Ja minulla olisi tähän ihan selvä speksi, miten tämä pitäisi hoitaa, mutta me tarvitsisimme siihen mielestäni sellaisen pienen kannustimen, ja minä uskon, että ministeri Haatainen olisi oivallinen ministeri sitä kannustetta antamaan.

19.00 Työministeri Tuula Haatainen (vastauspuheenvuoro): Otan kopin tästä ehdotuksesta — edustaja Risikolla on hyviä ajatuksia, niistä huokuu kyllä se kokemus, mikä on aiemmista työtehtävistä.

Minä olen itsekin tätä miettinyt, että — tässähän mennään STM:n reviiirille ja sairaanhoitopiireihin ja kuntiin — siellä pitäisi juuri nyt tehdä näitä toimia ennakoivasti jo oman henkilöstön kanssa, ja siellä niitä myös tehdään. Julkisuudessa oli esimerkkinä Finnairin lentohenkilöstö, jossa on — tiedämme — myös sairaanhoitajakoulutuksen saaneita paljon, ja osa heistä on tulossa takaisin, mutta me tiedämme myös, kuinka nopeasti terveydenhuollossa asiat menevät eteenpäin, ja ammattitaito ei pysy yllä, jos niissä työtehtävissä ei ole, ja tällainen täsmäkoulutus olisi tosi paikallaan. Minä otan tämän asian esille. Näitä ideoita on

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

kyllä hyvä nostaa esille joka keskustelussa, jolloin me pystymme sitten turvaamaan terveydenhuollon puolella henkilöstön saatavuuden.

Sitten nämä varahenkilöstöjärjestelyt ja se, että sinne rekrytoitaisiin enemmän ihmisiä: Se on yksi hyvä tapa, jolla myös näitä alan ulkopuolelle siirtyneitä voitaisiin saada ja sitten kouluttaa. Hehän voivat olla sitten sellaisissa perustehtävissä, joista selviytyvät, ja sitten samanaikaisesti siellä työtä tehdessään heitä koulutetaan niihin vaativampiin, koska siellä on erikoistuneita aloja, joissa pitää tämentää ja pistää ajan tasalle osaamista. Eli tämä on oikein hyvä ajatus, ja otan sen ministeri Anderssonin kanssa esille.

19.01 Paula Risikko kok: Puhemies! Olen pohtinut sitä, että kun on tämä työvelvoite, niin silloinhan pitää myös varmistaa se osaaminen, koska mehän emme voi ketä sattuu pistää mihin sattuu ja terveydenhuollossakin menee niin nopeasti esimerkiksi lääkepuoli. Minä ymmärrän oikein hyvin, ettei ole tarkoituskaan, että ne, jotka työvelvoitetaan, pistetään sitten ihan mihin sattuu, ei tietenkään, se on potilasturvallisuuskysymys, mutta mielestäni potilasturvallisuus edellyttää nyt sitä, että tässä on myös koulutusjärjestelmä mietittynä. Minä olen miettinyt semmoista, että se olisi tällainen koulutus-, opinahjojen ja näitten sote-alan organisaatioiden yhteinen. Se voisi olla viikon—kahden mittainen. Tällä hetkellä tilanne on tietenkin se, että kovin isoja ryhmiä ei voi kouluttaa, ne ovat pienryhmiä. Mutta esimerkiksi tällä hetkellä, kun sairaaloissa odotellaan niitä potilaita, meillä on myöskin sillä lailla, että eivät kaikki hoitajat ole ihan täystyöllistettyjä, joten heitä voisi käyttää siinä kouluttajina myös sitten.

Tässä on aika hyvä areena nyt kyllä ja hyvä mahdollisuus näyttää myöskin Suomen malli tämäntyyppisestä toiminnasta, että meillä polkaistaan heti tämäntyyppinen koulutus. Ja mielelläni autan siinä, koska me olemme jo pohtineet tuolla Etelä-Pohjanmaalla, että me käynnistäisimme tällaisen. Olen vähän selvittellyt sitä, olisiko tällaista kehittämisrahaa. Minä ymmärrän sen, että sen pitää osittain tulla meidän omista rahoistammekin, mutta jos me saisimme sitä tällaisen pilotin tekoa varten. Totta kai se pitäisi skaalata sitten koko yhteiskuntaan, mutta että oltaisiin valmiita siihen. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta päätti perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaisesti, ettei väliaikaisista poikkeuksista sovellettaessa eräitä vuosilomalain, työaikalain ja työsopimuslain säännöksiä annettua valtioneuvoston asetusta kumota. Asian käsittely päättyi.

5. Muu asia: Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista

Muu asia M 17/2020 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 14/2020 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 14/2020 vp. Nyt päätetään, onko asetus kumottava.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Keskustelu

19.04 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Perustuslakivaliokunnan arvioitavana on valmiuslain 88 §:n 3 kohdan ja 109 §:n 2 momentin nojalla annettu valtioneuvoston asetus. Asetuksessa säädetään varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista.

Asetuksen mukaan kunta voi luopua varhaiskasvatuksen järjestämisvastuusta, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat järjestää lapsen hoidon muutoin. Asetuksen mukaan perusopetuslaissa tarkoitettua opetuksen järjestäjällä ei ole velvollisuutta järjestää perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta tai muuta toimintaa lähiopetuksena koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa. Säännös mahdollistaa myös poikkeamisen opetuksen laajuuden osalta. Säännöksessä rajoitetaan lisäksi opetuksen järjestäjän velvollisuutta järjestää muun muassa perusopetuslain mukaista oppimisen tukea ja oppilashuoltoa. Asetuksessa säädetään myös muuhun opetukseen kohdistuvista järjestämisvelvollisuuden rajoituksista.

Perustuslakivaliokunta esittää, ettei valtioneuvoston asetusta kumota. Perustuslakivaliokunnan mielestä nyt arvioitavan asetuksen perustelumuistiossa ei riittävällä seikkaperäisyydellä eritellä ja perustella nimenomaisesti nyt käsillä olevan soveltamisasetuksen ja siinä valittujen keinojen välttämättömyyttä. Asetuksen sääntely perustuu yli kaksi viikkoa vanhaan tilannekuvaan. Perustuslakivaliokunnan mielestä asetuksen perustelumuistio ei tarjoa riittävää tietopohjaa rajoituksen jatkamisen välttämättömyyden arviointiin. Perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan perustelumuistion puutteista huolimatta epidemian tässä vaiheessa on vielä arvioitavissa, että päiväkotien ja oppilaitosten sulkeminen on edelleen ainakin jossain määrin tehokas keino hidastaa vaarallisen tartuntataudin leviämistä. Valiokunnan mielestä merkityksellistä on myös, että varhaiskasvatusta lukuun ottamatta kyse ei ole opetuksen lakkaamisesta vaan pääosin siirtymisestä lähiopetuksesta etäopetukseen. Valiokunnan mielestä sääntely on pääosin asianmukaista, saadun selvityksen valossa välttämätöntä ja sen verraten lyhyt voimassaoloaika huomioiden myös oikeasuhtaisuusvaatimuksen mukaista.

Perustuslakivaliokunta korostaa perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännöksen ja lasten oikeuksien yleissopimuksen sekä vammaisten oikeuksien yleissopimuksen takia tarvetta huolehtia varsinkin oppivelvollisuuttaan suorittavien lasten ja nuorten tosiasiallisesta yhdenvertaisuudesta. Rajoitusten toimeenpanossa on kiinnitettävä erityistä huomiota oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteutumiseen varsinkin haavoittuvassa asemassa ja lastensuojelutoimenpiteiden tarpeessa olevien lasten ja nuorten osalta.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää valtioneuvoston huomiota sivistyksellisiä oikeuksia koskevien perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta lisäksi siihen, että kirjastot on suljettu. Valiokunnan mielestä on selvää, että puuttuva mahdollisuus lainata oppikirjoja ja muuta opiskelumateriaalia lainaamisen maksuttomuuteen perustuvasta kirjastosta johtaa myös perustuslain 16 §:n 2 momentissa jokaiselle turvatun oikeuden saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti, varattomuuden estämättä, myös muuta kuin perusopetusta yhdenvertaisen toteutumisen heikkenemiseen. Valtioneuvoston on syytä selvittää keinoja opiskelijoiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden parantamiseen tässä suhteessa.

Asetuksessa ei ole säännöksiä kouluruokailusta. Perustuslakivaliokunnan mukaan valtioneuvoston on ollut seurattava tarkkaan valmiuslain ja siinä säädettyjen valtuuksien käytön soveltamisedellytysten täyttymistä sekä soveltamisessa mahdollisesti havaittuja ongel-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

mia myös kouluruokailun osalta. Valiokunta painottaa tarvetta perusoikeuksien toteutumisen varmistamiseen myös asianmukaisella ohjeistuksella.

19.07 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kiitoksia jälleen kerran valiokunnan puheenjohtajalle hyvästä ja selkeästä asian esittelystä. Myös tämän asetuksen kohdalla on varmastikin syytä jatkaa asetuksen voimassaoloa, mutta valiokunnan puheenjohtaja kyllä hyvin nosti esille, että näistä asetuksista, joita nyt tänään päätämme jatkaa, tämä on todennäköisesti se, jonka kohdalla ehkä ensimmäiseksi tulee pohdittavaksi, olisiko tämä mahdollisesti sitten jossakin vaiheessa lähdettävä kumoamaan. Viittaan tässä nyt lähinnä siihen, mitä muissa Pohjoismaissa tällä hetkellä tapahtuu, ja myöskin siihen, minkälaista tietoa nyt taudin suhteen olemme saaneet. Elikkä kun alkuvaiheessa olimme hyvinkin vakuuttuneita siitä, että lapset ja nuoret toimivat erityisesti tämän taudin levittäjinä, niin tuntuu, että tällä hetkellä ehkä ollaan tultu vähän toisenlaiseen arvioon tästä asiasta.

Tietysti tärkeää on se, että valiokuntakin on kiinnittänyt huomiota tähän kouluruokailuasiaan. Kentältä tulee nyt aika lailla palautetta siitä, että ohjeistus on osittain epäselvää ja sekavaa. Joissakin kunnissa on lähdetty asiaa käsittelemään ikään kuin tämmöisenä toimeentulotuen jatkeena ja lähdetty jopa kyselemään vanhempien tulotietoja ja muita vastaavia. Elikkä tässä kohtaa nyt toivoisi, että Opetushallituksen puolelta tulisi äärimmäisen selkeät ohjeet. Muistaakseni olin näkevinäni asiasta opetusministerin tviitin, jossa hän puhui suosittamisesta, vahvasta suosittamisesta kouluruokailun järjestämiseen. Minä luulen, että kunnissa nyt tällä hetkellä kaivattaisiin ihan semmoisia rautalankaohjeita tämän asian suhteen. Sen verran paljon tätä palautetta tulee, ja myöskin sitten kunnissa on päädytty hyvinkin erilaisiin ratkaisumalleihin tämän kohdalla.

Toinen asia, mihin on valiokunnassakin hyvin kiinnitetty huomiota, liittyy kirjastoihin ja nimenomaan siihen, millä tavalla kirjastot tukevat opetusta ja esimerkiksi sitä, että henkilöllä on mahdollisuus myös muuhun kuin perusopetukseen. Silloin tullaan siihen, millä tavalla oppimateriaalin saaminen on mahdollista, ja on hyvä, että tämä asia on nostettu esille. Luulen, että kirjastolaitoksen sulkeutumisella on kyllä muutoinkin tällä hetkellä yhteiskunnassa näkyviä signaaleja esimerkiksi sellaisten henkilöitten kohdalla, joilla itsellään ei ole nettiä tai tietokonetta, ja monet ovat käyttäneet kirjastojen palveluita siltäkin osin sitten asioitten hoitamiseen. Nyt kun vielä erityisesti sanotaan yhteiskunnassa, että mahdollisimman moni hoitaisi näitä asioita etänä, niin se on koko lailla vaikeaa, kun meillä ei ole tämmöntyypisiä palveluja. Meillä Suomessa taas yhteiskuntana ollaan siinä vaiheessa, että tällaisia nettikahviloita, joita monissa maissa on, ei meillä juurikaan edes ole ollut, ja nekinhan tietysti tässä tilanteessa joka tapauksessa olisivat kiinni, elikkä meillä ei juurikaan ole sellaisia paikkoja, missä henkilöt voisivat mennä käyttämään näitä it-palveluita julkisissa tiloissa ilman kuluja.

Arvoisa puhemies! On todellakin tärkeää, että tätä edelleen jatketaan, mutta tämän asetuksen kohdalla erityisen tärkeää on nyt seurata sitä, millä tavalla tämä tilannekuva kehittyy ja missä vaiheessa tästä säätelystä sitten voidaan luopua.

19.11 Mikko Ollikainen r: Ärade talman, arvoisa puhemies! Vi diskuterar nu en förlängning av distansundervisningen och de åtgärder som har gjorts här tidigare. Det här har ju varit en väldigt omtumlande tid för många familjer, och hela samhället, kan man väl då

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

egentligen säga. Men vi har samtidigt också lärt oss en hel del av den här processen, och till exempel i skolorna gick man först kanske mycket ut ifrån att man skulle ge uppgifter. Nu har det blivit mera sådana här digitala klassrumsplattformer, och det är jätteviktigt att föra en sådan här dialog, en social dialog, mellan barnen och lärarna. Ofta är läraren den trygga personen under skoldagen, men ändå har det kommit många frågor kring att ”har jag några kompisar i framtiden” och så vidare, så det är ganska viktigt också med den här sociala kontakten. Och just precis som ledamot Essayah lyfte fram här är det här alltså kanske förmodligen det första som vi måste göra, att som en helhetsgranskning se om vi ska fortsätta med de här restriktionerna.

Det har framkommit att det är stora skillnader mellan kommunerna i regionerna, och mellan skolorna också, i hur man fullföljer den här undervisningen. Det är ju kommunerna som anordnar det här, och det är viktigt att de ser till att de ger en jämlik och bra undervisning till de barn som går i skolorna. Men samtidigt vill jag också lyfta fram den pedagogiska friheten som lärarna har, för det är trots allt så att de är proffs och de gör ett jättebra jobb.

Det kom också upp här om utrustning, datautrustning, och ur ett jämlikhetsperspektiv. Vi har fått rapporter om att man inte har tagit fram datorerna förrän den här veckan, och det är nog lite väl sent, men bättre sent än aldrig, att dataförbindelserna fungerar, men också att datasäkerheten är i skick.

Här pratades just om skolbespisningen, och den har ju diskuterats en hel del. Där vill jag ändå lyfta fram att det ju ska vara praktiskt möjligt att få i kommunerna. Vi ska komma ihåg att det är långa avstånd till exempel i östra Finland och Lappland, långa avstånd då skolskjutsarna inte finns, så man måste få det att fungera.

Arvoisa puhemies! Tässä muun muassa edustaja Kivisaari on moneen otteeseen puhunut turnauskestävyydestä, ja paine on kyllä kieltämättä kova monessa kodissa, joskin myös kouluissa. Lapsen ja lapsen osaamisen ja hyvinvoinnin tulee aina olla keskiössä, mutta myös sillä, jos vanhemmat voivat huonosti, on kyllä merkityksensä. Lomautukset ja työtömyys kasvavat valitettavasti, ja on kyllä syytä olla huolissaan siitä, mitä tapahtuu kodeissa. On täysin ymmärrettävää, jos se osuus, joka on koulussa lähiopetuksessa tulevaisuudessa, on suurempi, että yhä useampi lapsi on koulussa tulevaisuudessa tai toukokuussa tässä turvallisessa paikassa. Se on ihan ymmärrettävää.

Opettajien suunnalta on tullut suurta huolta siitä, millä tasolla oppilaiden osaaminen on sitten tulevaisuudessa, kun he palaavat kouluun, joskin he ovat olleet mukana etäopetuksessa. Olen ymmärtänyt, että hallitus tuo kolmanteen lisätalousarvioon näihin koulutuksen tukitoimiin rahoitusta, ja tämä on kyllä todella, todella hieno juttu.

Haluan nostaa esille koskien toisen asteen koulutusta myös, että kentältä on tullut kanssa vähän sellaista palautetta, että miten on näitten todistusten kanssa. Esimerkiksi käytännön opiskelijoille, hitsaajille ja rakentajille, kun ei sitä lähiopetusta saa olla, niin ohjeiden tulee olla paremmat. Juuri nämä selkeät ohjeet ovat todella tärkeitä, jotta ne tulkitaan samalla tavalla koulutuslaitoksissa mutta myös kunnissa. Muun muassa kunnista on tullut palautetta, että halutaan hallintopäätösmalleja, että niitä on kaivattu.

Eliikkä asetus kyllä tulee hyväksyä nyt tässä, ei kumota. Mutta kuten tässä tuli esille aikaisemmin, näen, että tämä on ehkä kuitenkin näistä, jotka nyt tänään käsitellään, se ensimmäinen asetus, josta tulee tehdä kokonaisarvio.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Förlängningen av de här åtgärderna kring småbarnspedagogiken och undervisningen är väldigt viktig och befogad och därför ska vi nu fortsätta med det här, men samtidigt ska vi se till att vi gör en helhetsbedömning kring det här och kanske också blicka lite mot våra nordiska grannar, hur vi ska göra med den här saken, och möjligtvis också så att skolan öppnas ännu före skolavslutningen i slutet av maj.

19.16 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! ”Vaikka koti on edelleen monelle lapselle paras turvapaikka, liian monelle lapselle vain kotoa pakeneminen luo turvan. Joillekin lapsille kotona oleminen on tällä hetkellä suurempi riski kuin virus.” Näin kirjoittaa psykologi Maaret Kallio blogissaan.

Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus velvoittaa meitä turvaamaan lapsille oikeuden suojeluun ja huolenpitoon, osuuden yhteiskunnan voimavaroista ja oikeuden osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja yhteiskuntaelämään. Päätöksissä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Perustuslakivaliokunta painottaa, että lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen kannalta tapauskohtaisesti ja tilannekohtaisesti myös poikkeusolojen sääntelyn soveltamisessa.

Valtioneuvosto on päättänyt jatkaa koulujen etäopetusta toukokuun 13. päivään saakka. Nyt meillä on etäopetuksesta jonkinmoinen kokemus. Kokonaisuus on toiminut yllättävänkin hyvin, vaikka koulujen ja opettajien digiosaamisen erot ovat samalla tulleet päivänvaloon. Jospa se on monelle uuden alku. Muitakin haasteita on ollut.

Valmiuslain jatkosoveltamisasetus on nyt jälkitarkastuksessa täällä eduskunnassa. Perustuslakivaliokunta ehdottaa, että asetusta ei tarvitse kumota.

On syytä pohtia, toteutuuko lasten oikeuksien sopimus kaikkien lasten kohdalla myös etäopetuksen aikana. Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota myös vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen toteutumiseen. Tämäkin sopimus on voimassa myös poikkeusoloissa. Kaikkien lasten oppivelvollisuudesta tulee huolehtia yhdenvertaisesti. Haa-voittuvassa asemassa olevien lasten ja lastensuojelun piirissä olevien lasten tilanteeseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Psykologi Maaret Kallio jatkaa blogissaan näin: ”Jollekin lapselle koti voi olla vaarallisempi paikka kuin korona. Vaara onkin kotien seinien sisäpuolella. Poikkeusoloissa tunnelma voi tiivistyä riskialttiiksi myös sellaisissa kodeissa, joissa väkivallan vaaraa tai päih-teiden ongelmakäyttöä ei ole aikaisemmin esiintynyt.” Jos emme pääse vaikuttamaan tähän, lasku voi olla jälkikäteen suuri.

Ensi- ja turvakotien liiton asiantuntija Johanna Linner Matikka on todennut, että virus on pistemäisesti hankala mutta perheväkivalta vaurioittaa sataprosenttisesti. A-klinikan päihdeylilääkäri Kaarlo Simojoen mukaan 77 prosenttia alkoholista juodaan Suomessa normaalistakin kotona. Joka neljäs lapsi on kokenut vanhempiensa alkoholinkäytön pelottavana, mutta nyt yhä useampi aikuinen rauhoittaa itseään alkoholilla. Alkoholin myyntiluvut ovatkin kasvaneet nyt poikkeusoloissa.

On hyvä, että asetuksen perustelumuistiossa arvioidaan myös koulujen poikkeusolojen ja rajoitusten kielteisiä vaikutuksia. Oppimistulokset voivat heikentyä jonkun kohdalla, opinnot voivat pitkittyä, sosiaaliset ongelmat lisääntyä, voi syntyä eriarvoisuutta oppilaiden välillä. Haitat voivat kasaantua heikossa asemassa oleville lapsille ja nuorille, esimerkiksi oppimisvaikeuksista kärsiville.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Perustuslakivaliokunta toteaa, että tällaiset haittavaikutukset lisääntyvät poikkeusolojen pitkittyessä. On hyvä, että asetukseen on lisätty esimerkiksi tuen toteuttaminen mahdollisuuksien mukaan niille ammattikoululaisille, jotka eivät selviä ilman erityistä tukea.

Arvoisa herra puhemies! Terveysten ja hyvinvoinnin laitos on arvioinut, että rajoitustoimet ovat välttämättömiä toukokuun loppuun saakka. Koska tautitilanne on kuitenkin ennalta arvaamaton ja muuttuu koko ajan, toivon, että tilannetta seurataan jatkuvasti ja se arvioidaan vielä uudelleen ennen kuin hallitus päättää, miten koulutyö jatkuu toukokuun puolenvälin jälkeen.

Toivon henkilökohtaisesti samaa kuin ministeri Andersson tänään kyselytunnilla, että koulutyön rajoitusten purkamiset alkaisivat koulussa pienimmistä koululaisista. On syytä harkita ja tutkia myös koulujen avaamista alueittain tai vyöhykkeittäin tautitilanteen ja turvallisuuden mukaan. Miksi toivon näin? Jos palaamme normaaleihin koulun arkirutiineihin ennen kesää, se voisi parantaa monen elämänhallintaa ja elämän tervettä rytmiä. Myös vanhemmat voisivat hengähtää ennen kesälomaa ja palata töihinsä mahdollisuuksien mukaan. Tämä voisi olla myös tarpeellinen tsekkauspiste niiden lasten kohdalla, joihin on ollut haastavaa pitää yhteyttä etäopetuksen aikana. Tilanne toimisi myös tsekkauspisteinä, jossa katsottaisiin erityistä tukea tarvitsevien lasten tilanne etäopetuksen jäljiltä. Voitaisiin poimia putoamassa olevat ja syrjäytymisvaarassa olevat lapset vahvempien tukitoimien piiriin. Tässä olisi hyvä tehdä eri alojen ammattilaisten moniammatillista yhteistyötä. On tärkeää valmistella kriisistä ulospääsyä mahdollisimman laaja-alaisesti.

Kiitän hallitusta ja opetusministeriä valmisteilla olevasta laajasta lasten ja nuorten tukipaketista tähän liittyen.

19.23 Pasi Kivisaari kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Perustuslakivaliokunta on tapan mukaan tehnyt kelpo työn, ja sen pohjalta muutama huomio.

Peruskoulujen ja koko koulutuskentän etäopetusjärjestelyiden jatkaminen on ilman muuta perusteltua. Kuitenkin opetus tulisi poikkeusoloissakin toteuttaa mahdollisimman hyvin, jotta syyslukukaudella olisi vähemmän tarvetta tukitoimiin. Etäopetus, kuten edustaja Kinnunenkin totesi, on myös synnyttänyt huolen lapsista, jotka eivät osallistu etäopetustehtävien tekemiseen, tai ylipäätään perheistä, joihin ei ole saatu yhteyttä koulusta. Tällaiseen ilmoittamattomaan koulupoissaoloon vertautuva tilanne vaatii aina opiskelijahuollollista näkökulmaa. Tässä kohtaa ei ole siis eroa sillä, mitä tahansa aikoja elämme.

Tiedän kyllä, että opettajilla on pitkät tuntosarvet koteihin, mutta he kaipaavat moniammatillista apua. Siksi on ristiriitaista, että opiskelijahuoltopalveluita on kunnissa osin karstittu, vaikka niiden tarve lieenee suurempi kuin koskaan ennen. Siirtyminen etätoimintaan myös opiskelijahuoltopalveluiden suhteen on sinänsä ymmärrettävää, mutta tarjolla tulisi kuitenkin aina olla mahdollisuus tavata oppilaita ja opiskelijoita myös kasvokkain — toki tartuntariski ja hygieniaohjeet huomioiden. Tarvitaan luovuutta, tarvitaan maalaisjärkeä. Käytössä on, totta kai, moniakin erilaisia digitaalisia mahdollisuuksia mutta myös vaikka ulkona toteutettavia keskustelumahdollisuuksia. Ei se sinänsä sen vaikeampaa ole.

Puhemies! Opettajien työtarmo on hyvä, mutta tämä pitkittyvä poikkeustila ja myöskin leijailevat lomautusuhat koettelevat jaksamista. Tämä sama logiikka kannattelee myöskin koteihin. Siksi yhteiskunnan ja valtion tahtoa toteuttavien kuntien tulisi kaikin voimin kannatella koulujen ja kotien jaksamista. Tämä on juuri sitä edustaja Ollikaisen mainitsemaa turnausväsymisen ehkäisyä.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Erityisesti meidän on tärkeää varautua myös poikkeusolojen jälkihuoltoon riittävällä vakavuudella. On selvää, että saamme tämän tilanteen normalisoiduttua kouluihin ja oppilaitoksiin oppilaita ja opiskelijoita, jotka ovat ottaneet reippaita taka-askeleita, kun riittävä tukiverkosto tai opilliset tukijärjestelyt eivät ole ulottuneet maaliin saakka.

Puhemies! Toinen aste, ammattikorkeakoulut ja korkeakoulut ovat sinänsä pystyneet järjestämään ihan hyvin eri opintojaksojen toteutumisen erityisjärjestelyin. Nuoren eristäytyminen voi kuitenkin haastaa monen opiskelijan etenemisen, kun ympäriltä puuttuvat lähikontaktit ja oppilaitosten ja korkeakoulu yhteisön tuki. Jaksamiseen ja opiskelumotivaatioon liittyvät haasteet kasautuvat tilanteen jatkuessa. Nykyiset resurssit mahdollistavat tuen kuitenkin melko rajoitetusti. Tämä on ihan tosiasia.

On myöskin selvää, että etäopetuksen laatuun tulee kiinnittää huomiota. Etäopetus ei voi tietenkään tarkoittaa sitä, että vaikkapa lukiolaisen tai ammatillisen opiskelijan oikeus opetukseen ja vuorovaikutukseen opettajan kanssa karsiutuisi minimiin.

Eduskunnan sivistysvaliokunta, jonka jäseniä on täälläkin paikalla, on kiinnittänyt huomiota siihen, että poikkeusoloissa opetuksen järjestäjille on annettu suuri harkintavalta perusopetuksen ja sen tuen järjestämisessä, mikä on johtanut alueellisiin ja kuntien ja koulujen välisiin eroavaisuuksiin. Itse näkisin kuitenkin, että näihin eroavaisuuksiin suurin syy on digitekniikka ja sen pedagoginen osaaminen. Tämän suhteen on ollut suurta hajontaa. On selvää, että tällaisilla niin sanotuilla liitutaulukunnilla on ollut pidempi matka loikata digiaikaan.

Puhemies! Oleellista on nyt se, että koronakevään haavat jäisivät mahdollisimman vähäisiksi. Näitä haavoja voivat olla oppimistulosten heikentyminen, opintojen piteneminen sekä sosiaalisten ongelmien lisääntyminen. Haitalliset vaikutukset voivat kasaantua erityisesti heikoimmassa asemassa olevien, esimerkiksi oppimisvaikeuksista kärsivien oppilaiden, kohdalla. Silti, puhemies, tulee vielä aika, jolloin tämänkin jälkeen asiat ovat paremmin kuin koskaan ennen.

19.29 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Kun puhutaan koulutuksesta, niin hallitun ja suunnitelmallisen exit-strategian merkitys korostuu erittäin voimakkaasti. Tätä on perustuslakivaliokunta korostanut nyt oikeastaan kaikissa mietinnöissään, koska totta kai exit-strategia kattaa ihan kaikki toimivaltuudet ja kaikista toimivaltuuksista luopumisen jossain vaiheessa, mutta kun nyt puhutaan toimista, jotka vaikuttavat kaikkiin lapsiin ja nuoriin ja sitä kautta koko Suomen tulevaisuuteen, niin se suunnitelmallisen poikkeusolojen lopettamisen merkitys korostuu aivan erityisesti.

Jo nyt on tullut huolestuttavaa viestiä, että kaikkiin lapsiinkaan ei saa välttämättä yhteyttä tai kun saa yhteyden, niin langan päästä kuuluu pelkkää itkua, eli tilanne on valitettavasti monelta osin huolestuttava. Nyt totta kai kunnissa etsitään parhaita keinoja tukea näitä lapsia ja nuoria, mutta selvää on, että sitä tukea tarvitaan tämän akuutin tilanteen lisäksi myös vielä pitkälle tulevaisuuteen, ja nämä poikkeusolot vaikuttavat varmasti merkityksellisesti siihen, miten ylipäätään suomalaisen koulutusjärjestelmän tulevaisuus nähdään vielä vuosienkin kuluttua.

Sen takia nyt on pohdittava tätä akuuttia tilannetta, miten näistä rajoituksista voitaisiin luopua. Voitaaisiinko niistä luopua alueellisesti? Mitä tehdään siinä vaiheessa, kun ehkäpä toukokuun loppupuolella ainakin osa lapsista ja nuorista pääsee kouluun? Miten siinä tilanteessa varmistetaan, että toimitaan turvallisesti mutta toisaalta saadaan toivottavasti op-

pimiseroja kurottua umpeen mahdollisimman tehokkaasti? Nämä kaikki ovat valtavan suuria kysymyksiä niin opetuksen järjestäjän kuin lasten ja nuorten kannalta, ja siksi nyt olisi oikea aika aloittaa näihin kysymyksiin vastaaminen. Ennakointi on vaikeaa mutta antaisi suurta turvaa monille, jos edes jonkinlaisia viitteitä voitaisiin antaa siitä, mitä sitten tapahtuu, kun tulee se toukokuun loppu, mitä sitten tapahtuu, kun tulee syksy, mitä sitten tapahtuu, kun jossain vaiheessa kuitenkin palataan kouluun, miten siinä vaiheessa toimitaan. Sen tähden tässä tilanteessa aivan erityisesti se exit-strategia on merkityksellinen, ja puhutaan varmasti monien vuosien mittaisesta jaksosta.

Tässä keskustelussa keskitytään monesti lapsiin, ja se on nähdäkseni täysin paikallaan. Lapset ovat poikkeuksellisen haavoittuvassa asemassa, moni on ollut sellaisessa tilanteessa jo ennen tätä. Lapset eivät samalla tavalla pysty huolehtimaan itsestään kuin vaikkapa korkeakouluopiskelijat. Silti näissä poikkeusoloissa on syytä pohtia, miten myös korkeakouluissa opiskelevien tai sinne pyrkivien tilannetta saadaan pidettyä mahdollisimman oikeudenmukaisena. On hienoa, että korkeakoulut ovat nyt julkistaneet pitävänsä mahdollisimman suuren osan valintakokeista etänä, mutta valitettavasti vielä ei ole kovin tarkkaa tietoa saatavilla — korkeakoulut ovat kertoneet, että viimeistään huhtikuun lopussa kerrotaan, mitä tarkemmin tehdään. Jo tätä ennen olisi hyvä saada jonkinlaista väliaikatieta. Nyt kun tuhannet korkeakouluihin hakevat stressaavat ja pohtivat tulevaisuuttaan, niin olisi oikeudenmukaista kertoa mahdollisimman aikaisin, keitä etäkokeet koskettavat, millaisia ne tulevat mahdollisesti olemaan ja miten niihin pitäisi varautua. Tämä vaihe kun on todella jännittävä niille nuorille, ja vanhemmillekin, jotka nyt opiskelemaan hakevat, joten olisi hyvä saada jotain tietoa korkeakouluilta jo ennen huhtikuun loppua — vaikka totta kai näiden järjestelyjen tekeminen on varmasti haasteellista myös siellä korkeakoulujen päässä. Tässä kaikki ovat poikkeusolojen äärellä.

Nyt on käynyt ilmi, että myös korkeakouluissa opiskelevat kohtaavat poikkeusolojen myötä haasteita, vaikka monessa korkeakoulussa onkin ihailtavan hyvin pystytty kehittämään etäkäytäntöjä. Joiltain osin nämä etäkäytännöt toivottavasti tulevat jäämään myös pysyviksi, jotta saadaan sitä kautta esimerkiksi jatkuvaa oppimista edistettyä.

Samalla on kuitenkin niin, että esimerkiksi kaikkia materiaaleja ei ole vielä saatavilla sähköisenä. Sähköisistä kirjoista voi olla pulaa, lisenssimaksut saattavat olla jopa kalliimpia kuin paperiset kirjat, ja sitten niitä paperisia kirjoja tarjoavat kirjastot ovat kiinni. Nyt perustuslakivaliokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että kirjastoilla on aivan keskeinen rooli ihmisten yhdenvertaisten oppimismahdollisuuksien takaajana. Näin on varsinkin korkeakouluissa, missä varsin moni on ollut siinä onnekaassa asemassa, että vaikkapa oman korkeakoulun kirjasto tarjoaa kattavan mahdollisuuden opiskella ilman, että tarvitsee yhtäkään oppikirjaa itse ostaa. Nyt olisikin syytä pohtia, olisiko jotain turvallisia tapoja kuitenkin tuoda kirjat opiskelijoiden luo. Voitaisiinko järjestää joitain noutokäytäntöjä tai muita mahdollisuuksia, joiden kautta ihmiset eivät jäisi eroon oppimateriaaleistaan?

Tämä tilanne jo valmiiksi venyttää varmasti monien valmistumista, ja sitten kysymyksen tulevat tietysti vaikkapa opintotukeen liittyvät asiat. Näissä onkin toimittu aika etupainotteisesti, ja nyt kun kesä koittaa, niin varmasti on syytä tarkentaa ohjeistusta entisestään, jotta yksikään opiskelija ei jää vaille toimeentuloa ainakaan informaatiopuutteen takia. Vahva viesti valtioneuvostolta on ollut, että jokaisen opiskelijan toimeentulo turvataan joko opintotuella tai sitten työttömyysturvalla tai toimeentulotuella, ja tämä viesti on toivottavasti nuoret saavuttanut, ja toivottavasti nämä käytännöt osoittautuvat arjessakin niin sujuviksi kuin millaisiksi ne on suunniteltu.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Kaiken kaikkiaan tämä tilanne vaatii myös merkittäviä taloudellisia panostuksia, ja siksi onkin hienoa, että nyt valtioneuvosto on kertonut laativansa nimenomaan lapsiin ja nuoriin keskittyvän paketin, joka julkistetaan toukokuussa, kun tehdään muutenkin isoja taloudellisia päätöksiä Suomen tulevaisuudesta. Tämä paketti on todella tärkeä, ja on syytä varmistaa, että sille on laaja tuki, sillä todella näitä jälkiä korjataan vielä pitkään, ja silloin on taattava se, että ainakaan rahasta lasten ja nuorten tulevaisuus ei jää kiinni.

19.35 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tuon sivistysvaliokunnan terveiset, ja koska tämä lausuntomme on sen verran pitkä, jaan tämän kahteen osaan, ja tässä ensimmäisessä vaiheessa käsittelen erityisesti meidän yleisiä kantojamme sekä lasten ja nuorten ja perheiden tukemista.

Sivistysvaliokuntahan pitää uudessa soveltamisasetuksessa säädettyjen rajoittamistoimenpiteiden jatkamista koronatartuntojen ehkäisemiseksi erittäin perusteltuna ja tarpeellisena. Saimme siitä hyvän selvityksen ja kuulumme asiantuntijoita.

Valiokunta uudistaa aikaisemmista toimialaansa koskevista soveltamisasetuksista antamissaan lausunnoissa toteamansa — uudistaa siis nämä kaikki, mitä me olemme aikaisemmin sanoneet — ja painottaa, että se pitää tärkeänä tehdä kaikki voitava ihmisten suojelemiseksi koronavirustartunnoilta. Samalla korostamme, että poikkeustilanteessa on kuitenkin kaikin mahdollisin keinoin huolehdittava siitä, että varhaiskasvatus, opetus ja koulutus järjestetään olosuhteet huomioon ottaen parhaalla mahdollisella tavalla lapsia, oppilaita ja opiskelijoita tukien. Lähtökohtana edelleen on, että varhaiskasvatus, opetus ja koulutus järjestetään asianomaisen lainsäädännön mukaisesti ja paikallisella tasolla päätetään uuden soveltamisasetuksen mukaisten rajoittamistoimenpiteitten toteuttamisesta.

Opetuksen ja koulutuksen poikkeusajan järjestelyissä tulee ottaa huomioon myös aluehallintoviraston tartuntatautilain nojalla antamat määräykset. Aluehallintoviranomaisten 8.4. antamien uusien päätösten mukaan koulujen, oppilaitosten ja yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sekä kansalaisopistojen ja muun vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen tilat on yhä pidettävä suljettuina. Mutta uudessa päätöksessä sulkemismääräystä koskevia poikkeuksia on laajennettu aikaisempiin päätöksiin verrattuna, mitä valiokunta pitää tarpeellisena. Tiloihin pääsy ja niiden käyttäminen on sallittua tiettyjen oppilasryhmien opetuksen lisäksi myös muun muassa lähiopetuksessa olevien oppilaiden oppilashuoltoon ja ateriointiin sekä oppimisen tuen, tiettyjen palvelujen ja etuuksien, kuten aterioinnin sekä oppilashuollon, järjestämiseen etäopetuksessa oleville oppilaille, kunhan huolehditaan tarpeellisista suojaustoimista. Tarve merkitä tämä tänne meidän lausuntoomme tuli siitä syystä, että nyt on... Ja tämä oli hyvä, että tämä oli korjattukin, koska tuli palautetta, että niitä, jotka ovat etäopetuksessa ja tarvitsisivat tukiopetusta, ja se pitäisi tehdä lähiopetuksena, ei ollut päästetty sinne kouluun joissain kouluissa, ja oli hyvä, että tämä tuli tässä nyt esille.

Uuteen soveltamisasetukseen sisältyvät täsmennykset aikaisempaan soveltamisasetukseen nähden ovat valiokunnan mielestä erittäin kannatettavia. Käsitteltävänä olevassa asetuksessa ja sen perustelumuistiossa muun muassa oppilaan oikeutta maksuttomaan kouluateriaan on nyt selkeytetty, ja se on kyllä hyvä asia.

Paikallista päätöksentekoa ohjaavista tarkennuksista huolimatta perusopetuksen järjestäjälle jää laaja harkintavalta siitä, miten se järjestää opetusta ja muuta toimintaa muuna kuin lähiopetuksena, ja siitä, miten se järjestää oppimisen tukea, perusopetuslain 31 §:n mukaisia palveluja, etuuksia sekä oppilashuoltoa poikkeusoloissa muille kuin lähiopetuk-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

seen osallistuville. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuli esille, että paikallisella tasolla poikkeusolojen toimintojen järjestämisessä on ollut epäselvyyksiä siitä, mitä päätöksiä, opetuksen järjestämistä yleisesti ja yksilöitä koskien, toiminnan muutokset edellyttävät. Viitaten aikaisempaan lausuntoonsa sivistysvaliokunta toteaa, että perustelumuistiossa on niukalti arvioitu poikkeustilanteen päätöksentekoa koskevaa asiaa perustuslain 21 §:n valossa ottaen huomioon, että poikkeusoloissa opetuksen järjestäjille on annettu suuri harkintavalta perusopetuksen ja sen tuen järjestämisessä. Sivistysvaliokunta kiinnittää huomiota alueellisiin sekä paikallisiin ja koulujen välisiin eroavaisuuksiinkin, siis näitäkin varmasti tulee, mutta pitää aina miettiä sitten lopullinen vaikuttavuus ja vaikutus.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä löytää ratkaisut opintojensa päättövaiheessa olevien opiskelijoiden valmistumisen varmistamiseksi, jotta nämä järjestelyt eivät kohtuuttomasti siirtyisi poikkeustilanteen vuoksi. Valmistuminen on edellytyksenä jatko-opintoihin tai työelämään siirtymiseksi. Siksi pidämme tärkeänä huolehtia siitä.

Valiokunta on seurannut säännöllisesti ja seuraa jatkossakin varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestämistä käsillä olevissa poikkeusoloissa muun muassa kuulemalla opetus- ja kulttuuriministeriötä ja Opetushallitusta — ensi viikolla siis jatkamme.

Valiokunta, viitaten aikaisempiin lausuntoihinsa, kiinnittää yhä erityistä huomiota muun muassa oppivelvollisuuttaan suorittavien lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiseen tuoden esille huolensa maksuttoman perusopetuksen sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteutumisen riittävästä ja yhdenmukaisesta toteutumisesta kaikille oppivelvollisille. Meneillään olevan poikkeustilanteen aikana suuri osa oppilaista opiskelee etäopetuksessa kotonaan, jolloin opettajan mahdollisuudet seurata oppilaittensa opiskelun ja oppimisen olosuhteita ja edistymistä ovat normaalitilannetta huomattavasti vähäisemmät. Etäopetus on synnyttänyt huolen lapsista, jotka eivät osallistu etätehtävien tekemiseen, ja perheistä, joihin ei saada yhteyttä koulussa. On erittäin tärkeää, että näiden lasten ja perheiden tilanteeseen tartutaan kouluissa ripeästi.

On tärkeää, että opetuksen ja oppilashuollon ammattilaiset havainnoivat kaikkien oppilaiden, sekä lähi- että etäopetuksessa olevien, hyvinvointia entistä tarkemmin. Psykososiaalisen tuen varmistamiseksi opiskeluhuollon ja koulun ulkopuolisten palvelujen, erityisesti sosiaalipalvelujen ja lastensuojelun sekä nuorisotyön, yhteistyö korostuu poikkeustilanteissa.

Valiokunnan saaman asiantuntijalausunnon mukaan on viitteitä siitä, että etäopetuksen alkamisen jälkeen lastensuojeluilmoitusten tekeminen on vähentynyt. Siellä pohdittiin myöskin sitä, mistä se saattaa johtua. Meidän arviomme on, että todennäköisesti osa lapsista jää vaille tarvitsemaansa apua. Erityisenä huolena ovat haavoittuvassa asemassa ja kriittisissä olosuhteissa olevat lapset ja perheet, joilla on ollut esimerkiksi elämänhallinnan vaikeuksia jo ennen rajoitustoimenpiteiden aloittamista. Lastensuojelun piirissä on noin 73 000 lasta, joista monille koulu ja sen piirissä järjestetty apu on osa heidän turva- verkkoaan. Siitä syystä tällainen koulunkäynnin katkeaminen voi olla hyvin katastrofaalista tälle lapselle ja perheelle.

Sekä aikaisemmissa että uudessa soveltamisasetuksessa on otettu huomioon erityisen tuen päätöksen saaneet oppilaat siten, että heidän oikeuttaan saada lähiopetusta ei rajata millään vuosiluokalla. Valiokunta pitää erityisen tuen oppilaita koskevan poikkeussäännöksen perusteluita erittäin hyvinä ja kiinnittää huomiota siihen, että kaikki haavoittuvassa asemassa olevat oppivelvollisuusikäiset lapset eivät ole erityisen tuen piirissä eivätkä siten kuulu asetuksen mukaisesti lähiopetukseen oikeutettuihin, elleivät ole alemmilla vuo-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

siluokilla olevia pienempiä lapsia, ja tärkeä huoli on meillä siitä, että hekin saisivat ihan hyvää tukea.

Jatkan seuraavassa puheenvuorossa.

19.42 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustaja Risikolle sivistysvaliokunnan lausunnon esittelemisestä. Oikeastaan tässä yhteydessä haluan kiinnittää huomiota vain kahteen asiaan, tai oikeastaan yhteen asiaan, jonka alla on kaksi eri oppilaitosta, eli nämä vapaan sivistystyön oppilaitokset, niin kansalaisopistot kuin kansanopistot, jotka ehkä tässä kokonaisuudessa ovat jääneet vähän vähemmälle pohtimiselle.

Kansalaisopistojen lukuvuosi on keskeytetty tai lopetettu ennenaikaisesti ja kurssit on ajettu alas. Luulen, että aika monissa kunnissa on päädytty siihen lopputulemaan, että näissä kansalaisopistoissa, työväenopistoissa kurssimaksuja tuskin lähdetään pilkkomaan ja hyvittelemään, ja uskon, että asiakkaatkin sen ymmärtävät, että tilanne on mikä on. Mutta totta kai siellä niitä kuluja siitä huolimatta opettajien palkoissa ja monissa muissa kohteissa ja tiloissa ynnä muissa on, ja näissä tietysti voi olla, että esimerkiksi osa opettajista on sellaisia, jotka toimivat myöskin siellä perusopetuksen tai toisen asteen opetuksen opettajina. Mutta joka tapauksessa varmasti nämä haasteet ovat näissä kansalais- ja työväenopistoissa.

Sitten kansanopistot ovat myös oma lukunsa, koska siellä on aika paljon sellaisia nuoria, jotka käyvät esimerkiksi lukioon valmistavaa koulutusta, siellä saattaa olla nuoria, jotka käyvät ihan ammatilliseen koulutukseen johtavaa tai tutkintoonkin johtavaa koulutusta, esimerkiksi lastenhoitajia ja vastaavia, ja tietysti sitten paljon sellaisia, joilla on erilaisia vaikkapa nyt yliopisto-opintoihin tähtääviä opintoja. Näitten kohdalla täytyy sanoa, että huoli on tietysti suuri, siis näitten kansanopistojen, toki näitten oppilaitostenkin kohdalla, mutta kansanopistoilla aika monilla merkittävä osa heidän toiminnastaan on kuitenkin myöskin perustunut näihin maksuihin ja toisaalta sitten siihen, millä tavalla noita tiloja pystytään käyttämään. Siellä on suuria kiinteitä kuluja, jotka tällä hetkellä pyörivät koko ajan ilman, että pystytään saamaan sitä vastinetta, mitä erilaisilla kursseilla ja muilla on pystytty saamaan näistä kurssimaksuista ja vastaavista. En tiedä, tuleeko sitten seuraavassa lisätalousarviossa tähän asiaan mitään kohdennusta, mutta toivon, että siellä opetusministeriössä muistetaan, että tärkeä osa suomalaisen koulutuksen kokonaisuutta ovat nämä vapaan sivistystyön oppilaitokset ja että vaikka ne eivät nyt tässä tilanteessa ole nousseet niin erityisesti esille, niin näissäkin oppilaitoksissa on tällä hetkellä isoja taloudellisia vaikeuksia. Siinä mielessä toivotaan, että oppilaitokset selviävät tämän kriisin yli ja pystyvät jatkamaan hyvää työtä suomalaisen sivistyksen osana siinä vaiheessa, kun jälleen kerran tämä yhteiskunta pystyy palaamaan lähemmäksi normaalia.

19.45 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Ihan vastauksena edustaja Essayah'lle tästä vapaan sivistystyön tilanteesta, että kolmanteen lisätalousarvioon on tulossa kompensatiota vapaalle sivistystyölle nettomenetyksiin. [Sari Essayah'n välihuuto] Samoiten kouluilla, niin kuin kerroitte, on paljon näitä kiinteitä kuluja, ja tässä suunnitelmassa on myöskin kirjaus siitä, että tämän hetken opintosuoritusten lasku ei vaikuttaisi valtionosuuksiin tulevina vuosina, eli siinäkin otetaan tämä poikkeava tilanne huomioon.

Me totesimme perustuslakivaliokunnassa, että tähän jatkosoveltamisasetukseen on tehty viime kerran jälkeen tarpeellisia tarkennuksia. Muun muassa perusopetukseen valmistavaan koulutukseen osallistuvalla 3 000 maahanmuuttajataustaisella lapsella on nyt oikeus

lähiopetukseen. Se on todella tärkeää, koska heidän vanhemmillaan ei välttämättä ole edellytyksiä ohjata etäopiskelua kotona.

Joskus yhden sanan pois jättäminen selkeyttää kummasti asiaa. Kouluruokailun kohdalla on poistettu yksi vaikuttava sana, sana ”vain”. Kouluruokailua, oppimisen tukea ja oppilashuoltoa toteutetaan siinä laajuudessa ja sellaisilla toteuttamistavoilla kuin se on olosuhteisiin nähden mahdollista. Kuten edustaja Kivisaari totesi edellä, oppilashuolto on tärkeämpää kuin koskaan. Perusoikeus maksuttomaan perusopetukseen sisältää myös riittävän ravinnon. Kunnat voivat toteuttaa kouluruoan tilanteen mukaisesti turvallisuutta noudattaen. Tämä tarkoittaa eri alueilla erilaisia ratkaisuja. Tarvitaan selkeitä ohjeita, jotta lapset olisivat mahdollisimman yhdenvertaisessa asemassa kouluruoankin suhteen.

Arvoisa puhemies! Perustuslaki velvoittaa meitä huolehtimaan siitä, että varattomuus ei estä opetuksen saamista. Kirjastojen tehtävä on osaltaan turvata jokaisen yhtäläisiä mahdollisuuksia kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Nyt kun kirjastot ovat kiinni, tulisi löytää tapoja palvella ja auttaa varattomia opiskelijoita. Voisiko se olla kirjastojen uloslainaus, kuten edustaja Kontula täällä tänään ehdotti?

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta arvioi, että perusoikeuksiin puuttuminen ja niihin liittyvät rajoitustoimet ovat edelleen oikeasuhtaisia ja välttämättömiä tavoitteen eli terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilymisen valossa. Näin toteutuvat jokaisen oikeus elämään, terveyden edistäminen ja riittävät terveyspalvelut myös poikkeusoloissa. Samalla meidän täytyy valmistautua paluuseen normaaliin arkeen.

19.49 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ihan muutaman kohdan vielä nostan täältä lausunnosta.

Tässä äsken, edellisessä puheenvuorossani, kiinnitin huomiota erityisesti haavoittuvissa olosuhteissa oleviin lapsiin ja nuoriin. Meillä oli sivistysvaliokunnassa erinomaisen hyvä keskustelu siitä, ja me haluamme erityisesti heidän kohdallaan huomioida sitä, että se tuki varmasti saataisiin myöskin näiden poikkeusolojen aikana. Siellä pohdittiin jopa sellaista, pitäisikö sosiaalisista syistä pystyä antamaan lähiopetuksen mahdollisuus.

Valiokunta myös ilmaisee huolensa kuntien opetus- ja opiskeluhuollon henkilöstön lomautuksista ja niiden uhista. Kyllä me katsoimme niin, että niitä lomautuksia ei pitäisi nyt olla tekemässä, kun tarvitaan niitä tukihenkilöitä paljon. Valiokunta katsoo myös, että opiskeluhuollon palvelut — psykologi-, kuraattori- ja terveydenhuollon palvelut — tulee poikkeusoloissakin järjestää opiskelijoille ja oppilaille ja vanhemmille helposti saavutettavina matalan kynnyksen palveluina.

Valiokunta tunnistaa huolen, että poikkeusoloissa on ehkä liian etupainotteisesti siirrytty lähikontaktissa annettavasta avusta etäyhteyksin annettaviin palveluihin. Tähän tulee kiinnittää huomiota ja huolehtia, että edellä mainitut palvelut järjestetään sellaisin toimintamuodoin, että avuntarvitsijat pystyvät ne vastaanottamaan, ja joidenkin kohdalla se on erityisesti lähipalvelu. Me kiinnitämme huomiota myös monialaiseen yhteistyöhön, se pitää huomioida.

Tässä lausunnossa on otettu kantaa myös perusopetuksen järjestämisen rajoitusmahdollisuuksiin ja ammatillisen koulutuksen järjestämisen rajoitusmahdollisuuksiin, ja sitten täällä on muutamiin ammattikorkeakouluja ja yliopistoja koskeviin säännöksiin otettu kantaa. Jos näistä on kiinnostunut, kannattaa lukea tämä lausunto.

Tähän lopuksi totean, että vallitsevissa poikkeuksellisissa oloissa opetuksen järjestäjät henkilökuntineen ovat siirtyneet etäyhteyksillä tapahtuvaan opetuksen järjestämiseen il-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

man lainsäädännön tukea, koska voimassa olevat esi- ja perusopetusta koskevat säännökset eivät ole tätä mahdollistaneet. Siten kunnat sekä muut opetuksen ja koulutuksen järjestäjät ovat joutuneet nopealla aikataululla ottamaan haltuun uuden tavan järjestää opetusta. Tämä on edellyttänyt myös huolehtimista siitä, että kaikilla oppilailla on kotonaan käytävissä tarvittavat laitteet sekä toimivat tietoliikenneyhteydet. Poikkeustilanteessa määräyksiä ja ohjeita varhaiskasvatukseen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjille annetaan valtionhallinnon eri tahoilta. Tuki ja neuvonta ovatkin tarpeen, mutta valiokunta painottaa ohjeistuksen selkeyttä, yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta sekä huolehtimista siitä, että poikkeusolojen vaatimuksilla ei turhaan kuormiteta kuntia ja muita toiminnan järjestäjiä eikä lisätä hallinnollista taakkaa. Sitä emme missään nimessä suosittele.

Poikkeuksellinen tilanne on vaatinut ja vaatii edelleen ponnisteluja ja sopeutumista eri tahoilta. Valiokunta toteaa, että kunnissa tarvitaan hallinnon rajat ylittävää ja eri asiantuntijoiden saumattomasti toimivaa yhteistyötä, hyvää huolenpitoa lapsista, oppilaista ja opiskelijoista ja lapsiperheistä. Myös henkilöstön jaksamisesta ja hyvinvoinnista tulee huolehtia. Kaikki tämä edellyttää hyvää kriisiajan johtamista. Toimivaa johtamista ja selkeää ohjeistusta tarvitaan myös aikanaan normaaliin tilanteeseen palattaessa. Valiokunta painottaa, että normaaliin tilanteeseen siirrytään ennakoiden ja suunnitelmallisesti.

Sitten me vielä täällä lopussa toteamme, että vaikka soveltamisasetus ei kata korkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijavalintamenettelyä, valiokunta toteaa, että poikkeustilanne vaikuttaa erityisesti valintakokeiden järjestämismahdollisuuksiin. Valiokunta kiinnittää huomiota opiskelemaan hakevien oikeusturvaan ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen.

Nyt ihan tähän lopuksi vain teen yhteenvetoa hieman keskustelusta, ja omiakin huoliani tässä tuon:

Se, mitä kentältä nyt kuuluu, on nimenomaan tämä, että tulee hyvin monenlaisia ohjeita. Ne eivät välttämättä ole selkeitä, ja yhtäkkiä saattaa tulla uusia ohjeita valtionhallinnosta, ja toivonkin nyt sekä omasta että valiokunnan puolesta, että yhteensovitetaan näitä ohjeistuksia.

Tärkeää on pitää huolta siitä, että lähiopetusta ja lähipalveluja annetaan niille, jotka niitä oikeasti tarvitsevat. Toteamme täällä lausunnossa, että jotkuthan myöskin hyötyvät etäopiskelusta. On sellaisia lapsia, jotka ovat tyytyväisiäkin tähän tilanteeseen ja oppivat jopa paremmin, mutta ei pidä pitää sitä itsestäänselvyytenä.

Sitten, mikä on meille ollut tietysti tärkeää, on tämä moniammatillinen yhteistyö, ja vielä korostan sitä, että jos ei saada yhteyttä lapseen tai nuoreen, niin silloin pitää tehdä kaikkensa, että saadaan se yhteys. On arvioitu, että — tämä on siis sellainen, että kun minä olen haastatellut koulutuksenjohtajia ja koulunjohtajia, niin he sanovat — noin 20 prosenttia putoaa kelkasta, ja se on se syy, minkä tähden me tulemme kiinnittämään erityistä huomiota tämän keväänkin aikana siihen vaiheeseen, kun näistä poikkeusoloista päästään ohi. Meillä valiokunnassakin on ollut keskustelu siitä, että jo hyvissä ajoin pitää tällainen suunnitelmallinen siirtyminen normaaliin tilanteeseen tehdä. Hallitushan on luvannut tosiaan kevään aikana tällaista lasten, nuorten ja perheiden tukiohjelmaa, ja sitä tullaan kyllä todella tarvitsemaan. Me tulemme tarvitsemaan erityisopettajia, me tarvitsemme koulunkäyntiavustajia, me tarvitsemme sitä opettajien jaksamista, johtajien jaksamista sitten keväällä tai syksyllä, kun palaamme — toivottavasti olemme silloin jo normaalissa tilanteessa.

Miten näitä rajoituksia sitten aletaan purkaa, niin henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että aloittain ja alueittain, hiljakseen pitää ruveta purkamaan, muuten ne vauriot ovat liialliset.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Siitä syystä varmasti tulee tarkkaan miettiä toisen kerran jatkamista. Siinä pitää tarkkaan harkita nyt sitä, koskisiko tämä rajoittamisten jatkaminen aivan varmasti kaikkia. Jotenkin tällä hetkellä, jos pitäisi nyt ennakoida, olisin sitä mieltä, että pitäisi katsoa sekä alueittain että koulutusasteittain, miten jatketaan. Mutta se jää nähtäväksi, ja kun on kuitenkin tuonne toukokuun puolelle mahdollisuus tätä katsoa, niin jonkin aikaa tässä pystytään vielä seuraamaan tilannetta. Asiantuntijoiden mukaanhan noin kaksi viikkoa on pystytty luomaan niitä skenaarioita, mutta kahden viikon sisällä me jo tiedämme, mihin tämä tauti liikkuu.

Näillä sanoilla kiitan valiokuntaa erinomaisen hyvistä keskustelusta ja niitä asiantuntijoita, joita kuulimme, ja työhän jatkuu. — Kiitos.

19.56 Johanna Ojala-Niemelä sd: Herra puhemies! Aivan lyhyesti vielä tästä kouluruokailusta. Tässä asetuksessahan ei ollut säännöksiä siitä. Valiokunta painotti tarvetta ohjeistukseen kouluruokailun osalta juuri sen takia, että oikeus kouluruokailuun toteutuu nyt hyvin eri tavoilla eri kunnissa.

Maksuton perusopetus tarkoittaa perustuslakivaliokunnan kannan mukaan riittävää ravintoa. Meille tuli muun muassa sellainen esimerkki valiokunnan kuulemisissa vastaan, että ensin eräs kunta oli tiedustellut oppilailta ja heidän perheiltään, että kenellä on tarve tähän kouluruokailuun, ja sen jälkeen oli vielä alettu kyselemään tulotietoja. Tämä ei ole taroituksenmukaista. Tämä ei ole mikään köyhäinavun jatke, vaan se ravinto on hoidettava.

Samalla olen kyllä huolissani siitä, että puolet kunnista vielä miettii, miten he järjestäisivät tämän kouluruokailun. Nyt kun ollaan etäopetuksessa oltu lähes neljä viikkoa, kyllä pitäisi alkaa olla jo selvät sävelet tämänkin osalta. Miettimisaikaa on ollut ihan riittävästi. Jos ei itse keksi, niin voi alkaa katsoa pilotteja ympäri Suomea. Löytyy hyviä malleja siitä, miten tätä on järjestetty asianmukaisella tavalla.

19.57 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kiitos perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalle — jäi kiittämättä tuossa, että erittäin hyvää työtä olette tehnyt.

Nyt kun viittasitte tuohon kouluruokailuun, niin sehän oli niissä meidän aikaisemmissa lausunnoissamme. Oli nimenomaan pointtaus tästä, sekä oppilashuollosta että kouluruokailusta, koska niistä tuli kaikkein eniten palautetta: Kuuluuko kouluruokailu vai ei myöskin näille, jotka ovat etäopetuksessa? Ja miten hoidetaan nyt oppilashuolto, kun me kuulimme, että siellä on alasajettu näitä oppilashuollon palveluja? Nyt näitä on saatu jonkin verran reilaan. Minä uskon, että nämä lausunnot, jotka nyt lähtivät liikkeelle, vielä sitten kirkastavat tuolla kunnissa.

Arvoisa perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, olen kanssanne aivan samaa mieltä, että siellä on ollut jonkin verran nyt hässäkkää näiden ruokailujen suhteen siinä, kuinka se nyt hoidetaan. Sitten myöskin se, että joissain kunnissa, kun sitä on tarjottu, se onkin ollut aivan yllättävää, miten paljon sitä sitten on otettu vastaan. Mielestäni se on kyllä hyvin ymmärrettävää, koska on totuttu tähän päivään asti, että Suomessa on maksuton kouluruokailu. Nyt sitten, kun sitä ei olekaan, toisaalta huomataan, miten hieno asia se meillä Suomessa on. Mutta on tosiaan tärkeää, että se järkevästi järjestellään esimerkiksi logistiikan suhteen, ettei käy niin, että sitä on siis sata ihmistä yhtä aikaa hakemassa. Se on ollut myöskin se, että siellä on jotain hässäkkää joillakin kunnilla ollut. Mutta siihen nyt sitten kiinnitän huomiota. Ruokavirasto on antanut ohjeita kyllä siitä, miten ruokaa pitää käsitellä. Varmasti se ruokahuolto pitää yhteyttä Ruokavirastoon, ja logistiset ongelmat on varmasti saa-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

tu sitten jo hiljalleen kuntoon. Mutta aivan tuen kyllä perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan arviota siitä, että kyllä nyt jo olisi pitänyt tämä logistiikka saada kuntoon, ennen kuin on liian myöhäistä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta päätti perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaisesti, ettei varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista annettua valtioneuvoston asetusta kumota. Asian käsittely päättyi.

6. Muu asia: Valtioneuvoston asetus kunnan oikeudesta olla väliaikaisesti noudattamatta terveydenhuollon kiireettömän hoidon ja sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin aloittamisen määräaikoja

Muu asia M 18/2020 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 15/2020 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 15/2020 vp. Nyt päätetään, onko asetus kumottava.

Keskustelu

20.00 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Perustuslakivaliokunnan arvioitavana on valmiuslain 88 §:n nojalla annettu valtioneuvoston asetus. Asetus koskee kunnan oikeutta olla väliaikaisesti noudattamatta terveydenhuollon kiireettömän hoidon ja sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin aloittamisen määräaikoja.

Valmiuslain 88 §:n 1 kohdan mukaan edellytyksenä sille, että kunta voi luopua terveydenhuoltolaissa säädettyjen määräaikojen noudattamisesta kiireettömän hoidon järjestämisessä, on, että se on välttämätöntä kiireellisen hoidon järjestämiseksi ja määräajan ylittyminen ei vaaranna potilaan terveyttä. Tämä säännös samoin kuin soveltamisasetukseen sisältyvät täsmentävät säännökset ovat omiaan turvaamaan sitä, että määräajan ylittäminen ei vaaranna potilaan terveyttä.

Perustuslakivaliokunta esittää, ettei valtioneuvoston asetusta kumota.

Soveltamisasetuksen 3 §:n mukaan kunta voi luopua noudattamasta sosiaalihuoltolain 36 §:n 2 momentissa säädettyä palvelutarpeen arvioinnin aloittamista koskevaa määräaika. Luopuminen ei saa johtaa henkilön välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon vaarantumiseen. Sääntelyä on rajattu verrattuna aikaisemmin voimassa olleeseen soveltamisasetukseen. Perustuslakivaliokunta pitää rajausta sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta hyvin perusteltuna. Valiokunta kiinnittää kuitenkin oikeasuhtaisuuden kannalta huomiota myös siihen, että sääntelyn kohteena ovat jo ennestään haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt.

Perustuslakivaliokunta painottaa sitä asetuksen perustelumuistiostakin ilmenevää seikkaa, ettei asetuksen mukainen poikkeaminen koske sosiaalihuoltolain 36 §:n 2 momentin

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

mukaista velvoitetta aloittaa palvelutarpeen arviointi viipymättä ja saattaa se loppuun ilman aiheutonta viivytystä.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuusperiaatteiden kannalta huomiota soveltamisasetuksessa tarkoitettujen toimenpiteiden laajuuteen ja ajalliseen ulottuvuuteen. Asetuksen perustelumuistiossa on varsin seikkaperäisesti tehty selkoa sosiaali- ja terveydenhuollon määräaikaissäätelystä poikkeamisen kielteisistä vaikutuksista. Valiokunta pitää selvänä, että poikkeamiselle määräajoista on oltava välttämättömät kiireellisen hoidon järjestämiseen kytkeytyvät syyt. Tältä kannalta valiokunta pitää huolestuttavana saamaansa selvitystä siitä, että joissakin kunnissa palvelujen määräajoista on poikettu varsin ennakkollisesti. Valiokunta painottaa sosiaali- ja terveysministeriön ja aluehallintovirastojen antaman nopean ja riittävän käytännön ohjeistuksen merkitystä.

Ja lopuksi: Perustuslakivaliokunta kiinnittää valmiuslain 11 §:n näkökulmasta huomiota siihen, että vastaisuudessa käsillä olevan kaltaisissa perustelumuistioissa tulee arvioida myös mahdollisuuksia luopua valmiuslain nojalla annettujen asetusten soveltamisesta. Valiokunta korostaa, että tällaista arviota samoin kuin yksittäisten toimivaltuuksien vaikuttavuuden arviointia varten valtioneuvostolla tulee olla riittävän täsmällinen tilannekuva valmiuslain soveltamisesta myös kunnissa. — Kiitos.

20.03 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kiitoksia jälleen kerran valiokunnan puheenjohtajalle asian esittelystä ja myöskin niistä hyvistä huomioista, mitä valiokunta on tehnyt tämän kiireettömän hoidon ja sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin aloittamisen määräajoista annetun asetuksen jatkamisen suhteen.

Tässä yhteydessä nostaisin vielä uudelleen esille hoitotarpeen patoutumisen, mikä tällä hetkellä tuolla kunnissa on tapahtumassa, ja sen, että meillä todellakin monet potilaat eivät saa sitä kuntoutusta, mikä kuuluisi heidän tautinsa oireitten hoitamiseen, ja sitten myöskin on erilaisia esimerkiksi mielenterveyspotilaita, joilta jäävät terapiakäynnit nyt väliin. Siinä mielessä meillä saattaa olla kyllä tuolla syksyllä sellaista patoutunutta hoitotarvetta. Erityisesti tässä ihmettyttää se, mikä valiokunnassakin on nostettu esille, että joissakin kunnissa aika ennakkollisesti on ruvettu tässä toimimaan, ja tässä todellakin huolestuttaa se, että esimerkiksi sellaisilla aloilla, jotka eivät niin suoranaisesti edes liity siihen kuormittavuuteen terveydenhuollossa, hoitoja on lähdetty siirtämään. Otetaan nyt vaikka esimerkiksi hammashoidot ja tämäntyyppiset, voisiko sanoa, ei edes varsinaisesti tähän taudinkuvaan liittyvät hoidot, joita on lähdetty sitten siirtelemään, näitä kiireettömiä hoitoja ja vastaavia, ja tämä kuulostaa kummalliselta, kun sitten joissakin kunnissa ollaan tultu siihen tilanteeseen, että oikeasti mietitään, onko jopa liikaa henkilökuntaa siihen nähden, että potilaita ei juurikaan näy. Ja sama juttu yksityisen puolen laitoksissa: on jouduttu pohtimaan sitä, pitääkö aloittaa henkilökunnan lomautuksia, koska siellä ei tällä hetkellä niitä potilaita näy. Siinä mielessä tällainen oikeasuhtaisuus näitten määräaikojen lykkäämisessä olisi nyt äärimmäisen tärkeää, ja sitä arviointiahan ei voi missään muualla tehdä kuin siellä paikan päällä, koska siellä nähdään se, minkätyyppistä se oman kunnan potilasaineisto on ja minkätyyppisiä hoitoja siellä tarvitaan. Tämä toteamus, minkä perustuslakivaliokunta on tehnyt, että tätä ennakkollisuutta olisi nyt syytä harkita ja käyttää siinä järkeä, on varmasti todella, todella paikallaan. Meillä on alueita, joilla epidemia on hyvin vähäisesti levinnyt, ja siellä ei välttämättä ole nähtävissä, että olisi suuresti tarvetta lähteä kaikkien muiden hoitotoimenpiteiden määräaikoja viemään eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

Kiitoksia valiokunnalle tosiaan hyvästä työstä, ja tätäkin asetusta on ehdottomasti tarpeellista jatkaa. Mutta todellakin sitä paikallista harkintaa tässä pitäisi nyt käyttää ja sitä kautta huomioida sitten, että meillä ei ole se tilanne, että tämä kaikki patoutunut hoito on sitten yhtäkkiä meidän käsissämme ensi syksynä tai myöhemmin.

20.06 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitos valiokuntamme puheenjohtajalle selkeästä esittelystä. Perustuslakivaliokunta ehdottaa, että hallituksen jatkosoveltamisasetusta ei tarvitse kumota.

Asetus antaa edelleen kunnille oikeuden joustaa terveydenhuollon kiireettömän hoidon ja sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin aloittamisen määräajoista. On tärkeää, että määräajan ylittäminen ei vaaranna potilaan terveyttä. Asetus koskettaa jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä. Sosiaalihuoltolaki velvoittaa meitä aloittamaan palvelutarpeen arvioinnin viipymättä ja saattamaan sen loppuun ilman aiheutonta viivytystä. Huolenpito ja toimeentulo tulee turvata myös poikkeusoloissa. Pidän hyvänä sitä, että perustelumuiotiossa on seikkaperäisesti kuvattu määräajoista poikkeamisen mahdollisia kielteisiä vaikutuksia. Poikkeamiset tulee tehdä vain välttämättömissä tilanteissa.

Kuten edustaja Essayah edellä totesi, valiokunta pitää huolestuttavana sitä, että joissakin kunnissa palvelujen määräajoista on poikettu liiankin ennakoivasti, ennen kuin tehohoidon tarve on edes noussut — toki henkilöstöä on jouduttu siirtämään kiireettömästä hoidosta lisäkoulutukseen tehohoidon puolelle siirtymistä varten. Jos kiireetöntä hoitoa ajetaan alas liian aikaisin, henkilöstö on vajaakäytöllä ja kriisin jälkeen edessä on myös kiireettömän hoidon suman purkaminen. Kiireettömän hoidon tarve voi myös muuttua matkan varrella hyvinkin kiireelliseksi. Joillakin alueilla on toki jo palattu takaisin kiireettömään hoitoon, kun tehohoitoon ei olekaan tullut niin paljon potilaita. Tämä kertoo siitä, että rajoitustoimemme ovat vaikuttaneet tehokkaasti. Tilanne on kaiken kaikkiaan ymmärrettävä, koska tautitilanne on kaiken kaikkiaan arvaamaton ja sitä on vaikea ennakoida.

Tämänkin asetuksen kohdalla pidän tärkeänä sitä, että lasten ja vammaisten oikeudet toteutuvat. Siksi tähän tarvitaan selkeää ohjeistusta.

20.09 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kiitoksia asetuksen esittelystä perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalle. Ymmärrän oikein hyvin tämän asetuksen tarpeen ja myöskin sen painotuksen, että määräaikoja ei saa kuitenkaan keppoisin perustein jättää noudattamatta. Se on aivan ehdotonta. Meillä on paljon sellaisia sairauksia, jotka pahenevat, jos niitä ei hoideta: esimerkiksi meidän kansansairautemme sydän- ja verisuonisairaudet, joihin meillä tällä hetkellä kuolee kaikkein eniten henkilöitä, sitten diabetes, mielenterveysongelmat, syöpä, dementia. Nämä ovat niitä sellaisia kansansairauksia, jotka hoitamattomina auttamattomasti pahenevat ja aiheuttavat paljon kärsimystä mutta myöskin paljon kustannuksia. Me kun puhumme tuolla liikennepuolella korjausvelasta, niin tässä on nyt kyllä mahdollisuus tulla sitten hoitovelka, jos me emme huolehdi näistä.

Syy, miksi kannan tästä huolta — olen tästä aikaisemminkin puhunut — on se, että on kaksi syytä, minkä tähden tämä hoitovelka nyt sitten kasvaa: On se, että aika etukenossa on jo lähdetty alas ajamaan kiireetöntä hoitoa. Tässä on käytetty hyviä puheenvuoroja, syitä siihen, miksi tähän on lähdetty, mutta kyllä aavistuksen verran etukenossa tätä lähdettiin alas ajamaan. Toisaalta, kun kansalaisille on suositeltu sosiaalisten kontaktien välttämistä, niin myöskin potilaat itse ovat peruneet niitä aikoja, ja heille nyt sitten antaisin neuvon, että luottakaa siihen hoitavaan henkilöstöön, niin lääkäreiden kuin hoitajienkin arvointiin. Siellä

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

on paljon sellaisia uusia käytäntöjä, että saa mennä ihan sellaista niin sanottua puhdasta reittiä ja ei ole paikalla kovinkaan montaa henkilöä, eli tällaisia nyt suosittelen vielä sitten innovoitavan ja hyviä käytäntöjä levitettävän, ja osaa sairauksista voidaan tietysti hoitaa etänä. Minä otan esimerkin tällaisesta kuin verenohennus, kun ihminen saa verenohennushoitoa sydän- ja verisuonisairauksissa. Meillä on paljon uusia lääkkeitä, joissa ei tarvitse kontrolloida säännöllisin väliajoin tätä verenohentumista, mutta sitten meillä on yksi sellainen lääke, hyvin pitkään käytetty lääke, joka kyllä vaatii sen jatkuvan kontrolloinnin, ja nyt se pitäisi sitten saada tehtyä siitä huolimatta, että nämähän ovat yleensä sellaisia henkilöitä, jotka ovat yli 70-vuotiaita, jotka ovat siellä karanteeninomaisissa tiloissa ja tilanteissa. Siitä syystä nyt toivon, että sellaisia innovatiivisia järjestelyjä hoidetaan, että esimerkiksi nämä verikokeet saadaan otettua.

Sitten täällä mainittiin myöskin kuntoutus ja erilaiset terapiat. Nämä ovat kyllä sellaisia, joita ei oikein etänä aina pysty hoitamaan, eli kannattaa niitä nyt miettiä. Voidaan erilaisia suojaamia käyttää ja sitten erilaisia tiloja, että näitä lähikontakteja vähennetään. Tämä on vähän sama juttu kuin se, kun puhuimme äskeisessä asetuksessa siitä lähiopetuksesta ja lähitukiopetuksesta, että kyllä keinot keksitään, että pystytään kontaktoimaankin, koska kaikkea opetusta, kaikkia palveluja, kaikkea hoitoa ei pysty etänä antamaan. — Kiitos.

20.12 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä asetus kunnan oikeudesta olla väliaikaisesti noudattamatta terveydenhuollon kiireettömän hoidon ja sosiaalihuollon palvelutarpeen määraaikoja on tässä tilanteessa hyvin ymmärrettävä, ja se on varmasti meille jokaiselle hyvin selvä asia.

Itse tiivistäisin monen edustajan lailla perustuslakivaliokunnan huomion hyvin oleelliseen kohtaan: valiokunta kiinnittää siis huomion aivan oikein näihin välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuusperiaatteisiin. Tämähän tarkoittaa selkokielellä siis sitä, että kiireettömän hoidon tai palvelutarpeen arvioinnin ei pitäisi kuitenkaan ajautua toiseen ääripäähän, siis tilanteeseen, jossa ihmisiä ajetaan kohtuuttomiin odotusaikoihin ja avunsaannin merkittävään viivästyksiin.

Uhkanahan tässä on tietenkin se, minkä muun muassa edustaja Risikko aivan oikein totesi, että koronan jälkeen meillä on valtava perussairaiden lauma, joiden oireet ovat ajautuneet liian pitkälle. Sellaista tsunamiahän me emme tietenkään halua. Siksi on tärkeää, ettei tätä, kyllä välttämättömyyksiä, asetusta viedä äärimmäisyyksiin, siis tolkuttomuuksiin. Vaarana tässä on se, että parhaillaan kasvatamme kodeissa joukkoa, joka matkaa suoraan ennaltaehkäisevän perustason ohi, siis suoraan erikoissairaanhoidon puolelle. Silloin me teemme juuri sitä, minkä esimerkiksi edustaja Essayah mainitsi, että me ikään kuin rakennamme patoa, joka avattaessa aiheuttaa valtavan tulvan. Tätä me emme tietenkään tässä kohdin halua, eikä se ole myöskään tämän asetuksen tarkoitus.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta päätti perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaisesti, ettei kunnan oikeudesta olla väliaikaisesti noudattamatta terveydenhuollon kiireettömän hoidon ja sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin aloittamisen määräaikoja annettua valtioneuvoston asetusta kumota. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

7. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 toiseksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys HE 43/2020 vp

Lisätalousarvioaloite LTA 9-17/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Lisätalousarvioaloitteet lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu

20.15 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Lisätalousarvioaloitteista esittelen kristillisdemokraattien lisätalousarvioon tehtävät kaksi määrärahalisäystä.

Niistä ensimmäinen kohdistuu yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen, johon esitämme 20 miljoonan euron lisäystä. Hallitus kyllä lisää terveyttä ja hyvinvointia edistävälle säätiöille ja yhteisöille 5 miljoonaa euroa lisätukea tässä toisessa lisätalousarviossa. Tämä lisäys aiheutuu näille järjestöille avattavasta erillisestä avustushausta koronaviruksen aiheuttamaan kriisiin vastaamiseksi, ja avustus on tarpeellinen, mutta tähän osoitettu määräraha on liian pieni siihen tarpeeseen nähden, mikä näillä järjestöillä on. Täytyy muistaa, että erilaisia sote-järjestöjä on noin tuhat ja niistä todella merkittävä osa tekee työtä sosiaalipalveluitten piirissä. Siellä on paljon esimerkiksi sellaisia palveluntuottajia, jotka ovat lasten ja nuorten palveluitten, vanhustenhuollon, päihdehuollon, kehitysvammahuollon ja asumispalveluitten tuottajia, ja näitten järjestöjen palveluntuotannossa on kymmeniätuhansia työpaikkoja. Nämä palveluntuottajat, jotka ovat tällaisia yhdistyksiä ja säätiöitä, eivät pysty hakemaan näitä yrityksille myönnettyjä tukia, joita hallitus on toisaalla lisännyt. Siinä mielessä jos ajatellaan sitten tätä kriisistä toipumista, näitten järjestöjen työn ylläpitäminen on äärimmäisen tärkeää, ja tätä tärkeää toimintaaahan rahoitetaan pääosin Kelan ja sairaanhoitopiirien ja kuntien ostopalveluilla, ja korona-kriisin takia osa tästä toiminnasta on jo nyt tällä hetkellä jouduttu keskeyttämään. Siinä mielessä kristillisdemokraatit toivovat, että tässä lisätalousarviossa tämä 20 miljoonan lisäys tulisi voimaan.

Arvoisa puhemies! Toisena esittelen lisätalousarvioaloitteen, joka koskee koronan kliinisen lääkitys- ja hoitotutkimuksen määrärahan lisäystä. Siihen esitämme 2:ta miljoonaa euroa, koska tämä on meidän terveydenhuollossamme vieras tauti, niin kuin tietysti joka puolella maailmaa, ja tähän pitäisi löytää mahdollisimman nopeasti hoitokeinoja ja lääkkeitä. Maailmalla on kokeiltu paljon erilaisia hoitomenetelmiä ja lääkeyhdistelmiä, ja myöskin Suomessa koronapotilaitten kliiniseen lääkitys- ja hoitotutkimukseen tarvitaan lisäpanostuksia. Samalla kun näitä potilaita hoidetaan, niin helpommin pitää myös mahdollistaa tutkimus ja hoitokokeilut. Suomessa pitää ottaa kokeiluun ja samalla tutkimuksen kohteeksi niitä lääkkeitä, joita muuallakin maailmalla on menestyksekkäästi jo käytetty. Samaan aikaan kun meillä on puhuttu vain näitten potilaitten oireiden mukaisesta hoidosta ja tukihoidosta, monissa muissa maissa ollaan näissä erilaisissa lääkkeitten kokeilukäytöissä jo pidemmällä. Nyt tuoreita uutisia kun olen lukenut, niin olen havainnut, että Suomikin on lähtenyt mukaan nytten useammissa sairaaloissa myös tukilääkkeitten kokeilukäyttöön, ja siinä mielessä on tärkeää, että siihen osoitettaisiin myös lisätalousarviossa tarvittavaa määrärahaa. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle tulee osoittaa siis riit-

Pöytäkirja PTK 55/2020 vp

tävät resurssit kiireellisen kokeilu- ja tutkimustyön suorittamiseksi, ja määrärahan lisäys tulee kohdentaa Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, viraston ulkopuolella toteutettavien COVID-19-taudin hoitoon liittyvien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeitten rahoittamiseen.

Arvoisa puhemies! Kristillisdemokraatit tulevalla viikolla sitten jättävät tuon oman lisätalousarvioesityksensä. Nyt olemme näinä poikkeusaikoina muitten oppositiopuolueitten kanssa tehneet tällaisen yhteisen sopimuksen, että vaikka esittelemme nämä lisätalousarvioaloitteet tällä tavalla momenttikohtaisesti, niin kuitenkin nämä omat lisäyksemme käsittelemme yhtenäisenä vastalauseena, jossa sitten otetaan nämä momenttikohtaiset rahat esille ja myöskin sitten mahdolliset lausumat, ja näistä sitten äänestettäisiin yhtenä yksittäisenä vastalauseena. Sillä tavalla voimme sitten välttää monien kohtien äänestysten läpikäymistä täällä salissa ja sillä tavalla myöskin jokainen täällä omalta osaltamme olla lisäämässä toistemme turvallisuutta. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia tuosta viimeisestä lauseesta. Se on hyvä esimerkki siitä, miten asioita voidaan hoitaa.

Keskustelu päättyi.

Lisätalousarvioaloitteet LTA 9—17/2020 vp lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

8. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 17.4.2020 klo 13.00. Täysistunto lopetetaan klo 20.20.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen